

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Provincia Polonia

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68850](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68850)

PROVINCIA POLONIA

POLONIA constat socijs trecen-
tis vno & quadraginta. Collegijs
duodecim. quorū nomina hæc sunt.
Bransbergense. Pultouiese. Vilmēse.
Posnaniense. Iaroslaiense. Clau-
diopolitanum. Polocense. Lublinen-
se. Rigense. Callisiense. Liesuisiense. Derpatense. Do-
mibus duabus, quæ sunt Cracouia. Probationis vna.
Altera, in qua ex eleemosynis viuitur. Residentijs
tribus. Alba Iulia. Varadinensi. Stocolmiensi. Leo-
poliensis namque, & Gedanensis nunc inter missio-
nes numerantur. Ad quas totidē accedunt: vna scili-
cet in aulam Serenissimi Regis Poloniae, & in aulam
Illustrissimi Principis Transilvaniae, altera. In vni-
uersa Prouincia mortem hoc biennio e nostris obie-
runt septem & triginta. in Societatem cooptati vn-
deoctoginta. Iā vero, quoniā difficile est una subdu-
ctione quot in singulis uersati sint sedibus hoc toto
tempore, reuocare, ut dicitur, ad calculos: quasi satis
habuerimus ipso initio hæc de omnibus generatim
attingere, singula deinceps, quantum fieri poterit,
enucleate explicemus.

COLLEGIVM. BRANSBERGENSE

BRANSBERGA octoginta sex septem
hoc biennio aluit e nostris. e quibus præfecti
nonnulli

nonnulli quaternis adolescentium cœtibus, qui di-
 di causa in hac urbe uersantur, ita eos instituant,
 magna quadam contentione uirium & ingenij, &
 manarum disciplinas artium cum amore Catholice
 religionis & pietate coniungant. cœtus autem, qui
 audistis alias, hi sunt. Seminaria duo, Pontificium
 Varmiense, Collegium Conuictorum nobilium,
 Cötubernium eorum, qui cum propter angustias
 familiaris non facillime possent dare operam lit-
 ris, & non mediocri aliquando esse possint Eccle-
 adiuvento, insigni optimorum uirorum liberalitate
 sustentantur. Quod quidem laudabile institutum
 cum incredibili tenuiorum adolescentium bono, om-
 nia ferme huius Prouinciæ Collegia receperunt. De
 autem, ut dixi, operam non studijs modo doctrina
 in nostris scholis, quæ nunc efflorescunt, si vniqua
 alias, maxime: sed pijs etiam actionibus, commenta-
 tionibusq. nunc enim cœtus singuli suam habent Co-
 gregationem Beatæ Virgini dicatam. quam obres-
 fiunt quotidie meliores & doctiores. Namque per
 multis perstringam aliquid, ea hebdomada, qua so-
 lemni religione ac cærimonia reuocat Ecclesia Chri-
 stianorum animos ad memoriam Christi Domini ex-
 cessus, aliqua ut ratione adolescentes nobilissimi in-
 credibilis illius humilitatis ac patientiæ imitentur
 exemplum, semel se, atque iterum flagellis cecide-
 runt, et exceptis epulo pauperibus pedes abluerunt.
 Exercuerunt etiam se ex ijs quidam ad præscriptum
 Patris Nostri Ignatij meditationum, tanto cum ani-
 morum sensu ac fructu, ut omnibus ad maiorem Dei
 amore

amorem excitatis, duo in Societatem nostram adscribi concupierint. Nec vero sese ad adolescentes solum nostrorum industria, sed ad alios etiam explicauit. Restituti Catholicæ religioni viri circiter quinquaginta. In his alumni Pontificij duo in patriam cum reuertissent, ministro heretico exturbato, hominibus, quibus imperitabant, persuaserunt, vt se in sincera fide atque integra complectenda, relicta heresi, sequerentur. Confessiones audite permultæ, & eorum aliquæ, qui hoc vt facerent, ad nos venerunt difficili complurium dierum itinere suscepto. Bis quadragenarum horarum supplicatio decreta ad iræ numinis auertendam. Adiuuatur nostrorum studium egregia tum ciuium beneuolentia, qui sacram obtulerunt vestem ad ornatum altaris non parui pretij: tum Antistitis Varmiesis, qui vno omnium assensu Canonorum, perpetua prædiolum nostrum immunitate donauit: tum ipsorum denique Canonorum, qui nostrorum in hoc Collegio paupertati suis semper facultatibus subueniendum putarunt. Ex missionibus, quæ frequentes fuerunt ad loca propinqua, duarum præ ceteris consistit fructus, eodem in genere similis. conuersio viri claro orti genere, & Illustrissimæ femine, quæ cum ab heretico patre data esset in matrimonium viro Catholico, nunc tandem Ecclesiæ reconciliata, summa cum mariti voluptate (qui certas ob causas remotis arbitraris sacerdoti ministravit ad sacrum) Catholico ritu communicauit.

IN PVLTOVIENSI collegio duode-
 viginti accepimus priore anno versatos: de
 seriore namque nihil scribetur hoc tempore, quod
 in diversa omnes migraverint loca, ingruentis pen-
 tentiae metu. Superiore igitur anno hac potissimum
 gesta. Duodecim, qui a recta aberrabant fide, ad ea
 nostrorum opera, suasque redierunt, et in his
 tanta cum testificatione doloris sui, ut eius sit
 conversionem tanto magis admirata civitas, quanto
 magis & habebat ante cognitam in errore perseveran-
 tiam, & postmodum illustri testatum argumen-
 tum vidit reuertentis affectum. Execrari enim publicam
 heresim sua sponte voluit, & ad Crucifixi similitu-
 dinem sese humi prosternens, profuso fletu, incerta
 plures effuderit ipse lacrimas, an spectantibus
 cussit. Qui apud nos sacrosancto Christi corporis
 pastis ad undecim millia numerantur. Quod dum
 & fratres germani duo, & sena coniugum paria,
 auersissimo inter se erant animo, in mutua gratia
 restituta: & non parua a pluribus pecunia ini-
 quae sita fenore, ijs, unde ablata erat, reddita. Ipsa
 tem Eucharistia, quo honestiore comitatu, appa-
 tuque maiore deferatur ad infirmos, cum hic Pul-
 tonia, tum in regia alia quadam ciuitate, quo excen-
 sum est, Sodalitas constituta virorum nobilium, qui
 mira cum accuratone exercent opera pietatis. Quae
 etiam ex huiusmodi genere hominum fuit aliquis, qui
 certam assignavit pecuniam ad studiosorum adolescen-
 tium

EN tium paupertatem in hac vrbe sustentandam. Dece-
 serūt hoc anno sacerdotes duo: Albertus Fabricius,
 et Vincētius Cocale schius: e quibus ille aula Regiæ
 contempto fastu hic autē opimo Canonicatu, magno
 fortiq. animo, ad humilis se, & pauperis Christi di-
 sciplinam adiunxerunt: in eorum locum tres subro-
 gati adolescentes magnæ expectationis.

COLLEGIVM. VILNENSE

VILNENSE Collegium ingredimur, quod,
 siue cum de ipso, siue cum de Collegarum mis-
 sionibus capita pellegerem, ita me oppressit, omnia
 scribere properantem, vt quoniam verebar, ne si ea
 mandarentur litteris, onerarent multitudine audien-
 tem, opera mihi pretium facturum videar, si quem-
 admodum pictores, qui magnam vim hominū in par-
 uam tabellam inclusuri, primos quidem effingunt cō-
 spicuos toto corpore, posteriores pectorum tenuis,
 alios deinceps capite extantes, alios vix oculis emi-
 nentes, & summo vertice, reliquam denique quasi
 longe ab aspectu positam multitudinem, confuse per-
 miscent: sic ego nonnulla, quæ magis capient, diserte
 perscribam: alia perstringam paucioribus, aliqua in-
 dicem tantum, maiorem postremo partem, ea nempe,
 quæ ignota vobis esse non possunt, non silentio qui-
 dem inuoluam, sed quasi conijciam in turbam. Ege-
 runt Vilnæ Collegæ quinquaginta quattuor, qui dili-
 genter procurarunt scholasticam, & Ecclesiasticam
 disciplinam. Scholastici, ut hinc exordiar, qui septin-

gentorum numerum attingunt, diem illum, quem gustissima Eucharistia ritu colimus anniuersarium, illustriore quam umquam antea supplicatio & pompa celebrare voluerunt. hac fere carissimum Conuenerunt adolescentes ex inferioribus classibus insigni ornatu vestium & varietate: facem singularem accensam manu præferebant, agmine quadrato: quorum unumquodque Symphonia cogebat miram afferebat voluptatem omnibus, & suauitatem vocum, & nouitate cantandi. Incedebant ipsi adolescentes bini, ita æquato instructi ordine, ita pariter diuisi interuallis, ea vultus compositione, & motione gressus, ut quocumque ingrederentur, mirarentur admiratione intuentes. ab dextera laeuaque pattores dispositi, qui procedentibus submonerentur per vias plenissimas, & temperatum præferrent procedendi modum. Præferebatur in medio celsa Crux, auro distincta, clauisq. gemmantibus deinceps mortis Christi, nostræq. salutis insignia. Quæ sua deerant pompa anteludia. Quidam nempe sanctorum Prophetarum imagines vestitu atque ornamento præferebant. Thensam ipsam holosericis intentam vultibusq. prætentam hastilibus proxime anteibant iuvenes, qui veste niuea & cataclista prænitentes, capillos ex utroque humero pinnis intermicati lapillo, Angulos exprimebant, ea quiete ac modestia, ut nisi vultus progressos magis, quam cerneretis progredientes simulacra diceretis fuisse. Contraxit eo die in urbem feruentem conuenarum multitudine, pulchroq. spectabilem apparatus Catholicos primum, officij curamque

nume-

numerabiles, deinde alios Studium spectandi. prænuntia enim fama e vicinis exciti pagis affluerant, schismatici, heretici, Scyta, Maumetani, cum coniugibus liberisq. qui, quamobrem venerant rogati, eam aduentus afferebant causam, quod videre cuperent, qua Deū suum Christiani supplicatione venerarentur. Et sane, quamquam ea res superioribus annis magna semper cum dignitate & maiestate gesta: hic tamen, de quo loquimur annus, ita celeberrimo communi omnium consensu ac plausu fuit, ut Catholici quidem, tum gratijs Deo agendis, tum habendis gratulationibus præ se tulerint, nullam vniquam Vilnæ similem pompam non modo vrsupasse oculis, sed ne auditione quidem accepisse: ceteri autem confessi sint, nihil fuisse alias, quod viderint iucundius, aut etiam esse, quod visendum magis arbitrentur. Itaque permultos dies consequentes nihil est aliud omnium sermone famaq. celebratum. neque tamen ea res pertinuit solum ad oculorū oblationem commendationemue iuuenum: sed magis ad amplificationem scholarum, & ad utilitatem animorum. nunc enim se diligentius discipuli gerunt, & heretici etiam ipsi, schismaticiq. liberos suos e schola Zuingliana(quæ magnis olim edificata sūptibus totius prope magistra erat in hac vrbe Lithuanicæ iuuentutis) ereptos liberos adducunt ad nos libere, ut nostro in gymnasio instituantur. vbi etiam perraro inuenias, qui contemnens Ecclesiam matrem, in patris errore persistat. Tres proxime veram religionem amplexi baptisate suscepto: alij complures suscipere meditantur. excitat piorum feruorem adolescentium

præpotentis Dei Mater, in cuius se fidem & clam tuens, ac
 lam lectissimi quique contulerunt: per amplio & locup
 eum ad usum & eleganti extructo sacello, libera ne alioru
 te Francisci Vesselini, qui Stephano olim Regi po ni & or
 tissimo Polonorum a cubiculo fuit. Eodem prope mens, qu
 tu, quo in filiis, in parentibus opera ponitur. Qui rissimo s
 eta deflexerant religionis via, trecenti amplius hoc quic
 cati. quod scitis plerique, quam sit difficile, & pri bat libe
 rea admirandum magis, in Moschis, Russis, Zuing tiebatu
 nis, Arianis, Ebionitis, ceteris monstris, quibus animo
 silua abundat. Sed hoc fortasse erit illustrins, si e nes, qu
 tis, paucorum quedam excipiamus exempla, de se diceb
 bus narretur aliquid: ut quod in his gestum est, Multis
 alijs similiter intelligatur. Inter primores magni preme
 thuanie Ducatus, est is, qui vocatur Procancellari cedi sp
 In Græcorū hic aliquādiu fluctuabat schismatum noster
 to, sed interea tam multis aliter opinantium, mentu
 seq. discordantium quasi ventorum turbinibus, agere
 tabatur, ut cum varijs iactatus casibus raperet templ
 in abrupta, constituerit tandem ad Catholicoru tem p
 portum, in quo vno vera est salus quiesq. comp uit, di
 gere. Duce tantum & gubernatore opus erat: m pore
 tit ad nostros pro sacerdote, cui patefecit primum in qu
 scientia labes & vulnera: deinde, quo sedatiore mul
 mo, ac firmiore consilio faceret quod intenderat fessio
 Vilnam proficiscitur: hic ipsis in ferijs Pentecostes gion
 magno quidē cum gemitu fremituq. aduersariorum conu
 sed maiore piorum hominum letitia & gratulatione iam
 in templo nostro caelesti exceptus conuiuio, tantu gust
 hausit roboris ac spiritus, ut iam Sanctorū ades resp
 tu: ns, bat

tuens, adornans, edificans, adiuuans pauperes censu
& locupletes exemplo, laborans etiam in conuersio-
ne aliorum, maiori in dies videatur Catholica religio-
ni & ornamento simul, & emolumento futurus. eadē
mens, quæ viris, iniecta est matronis nobilibus e cla-
rissimo sanguine Ducum Ruthenorum. e quibus vna,
hoc quidem ordine reducta ad sanitatem. Aures da-
bat libenter nostris de religione disputantibus: assen-
tiebatur veritati vt plurimum, sed quo minus certo
animo fortiq. profiteretur sententiam suam, ina-
nes, quod plerumque fit, veritarum sculos, impediti
se dicebat pudore hominum, & inconstantiæ metu.
Multis post congressibus cum sacerdos instaret ac
premeret vehementius, orans sibi illa perbreue con-
cedi spatium ad deliberandum, secedit in cubiculum:
noster redit domum, precatum videlicet diuinam cle-
mentiam pro illa: quod dum perseuerat intentius
agere, nocte ad eum media ab eadem nuntius, vt ex
templo ire ne grauetur. it. offendit feminam vix stā-
tem pedibus, præpeditam morbo, vt res ipsa declara-
uit, diuinitus immisso, infirmis viribus, & toto cor-
pore imbecillo. quæ statim vt sacerdotem vidit: Cedo,
inquit, Pater, & manum tollo. Durum est contra sti-
mulum calces. Tum vero, rem dictu mirabilem, con-
fessio facta, & infirmitate corpus, & animum reli-
gione liberauit. Iisdem remedijs vir etiam quidam
conualuit, sed grauiore oppressus corporis valetudine.
iam enim sensu prope omni destitutus erat, & coan-
gustata in gutture arteria nullum voci exitum da-
bat. admonet hunc vnus e nostris, qui eo aduenerat
sacer-

sacerdos quibus poterat signis & argutijs dignum
 ut saltem suis ingemiscens criminibus, veniam
 teret a Deo. quod cum ille cupere se vehementer
 ostenderet, repente prater spem omnium liber
 cepit meare spiritus, & confuso primum cum
 mure, exilis vox quadam & absona, deinde cla
 & articulata egressa est: sic ut exauditus a sacer
 mox Dominico resectus corpore, paulatim de
 morbum, & iam firmior factus, suam referat ac
 tam salutem salubritati Sacramentorum. Eorum
 efficacitatem experta mulieres nonnullae in diffi
 tate pariendi: sed una maxime omnium in prob
 mina. cum enim effudisset unam, alteram per
 aliquot edere non posset, ubi contentem exolu
 cerdos, eodem pane momento, quasi animam corp
 leuasset onere, mortuum fetum enixa est. Sed in
 omnino facinus & commemorabile iuuenis Lub
 sis nullo modo praterendum. Lubeca urbs in
 Germania, quae mari pane alluitur, inundantiurn
 resum fluctibus plane demersa. Hinc missus erat
 de quo dicere ingredimur adolescens, Vilmam, ut
 lonicam linguam addiceret. hospitem nactus est
 tholicum, & pium, deq. nostra Societate optime
 ritum, cuius filiulus paruus scholas nostras frequen
 tabat. Ex hoc cum in sermone cognouisset Lubeca
 sis aliquot esse in Collegio Germanos, instituit con
 illis amicitiam, paulatimq. arctiore eorum consuetu
 dine deuinctus est: ac tandem eos perducta, ut
 ad Catholicos adiungeret, Patrisq. Ignatij exerciti
 tionibus eruditus, tantum proficeret in spiritu, ut ad
 mira-

mirationi esset. Perlata eius rei fama (neque enim propter magnitudinem latere poterat) Lubecam ad parentes. enimvero hoc illi ferre non posse. extrudunt illico filium maiorem natu, ut perfugam retraheret. Sed hic neque exorari ut redeat, neque ut a Catholica fide discedat, vlla ratione adduci potest. vbi illa non procedunt, frater maior astu rem aggreditur. Catholicum se simulat mutatione repentina paucis post diebus Regimontium minorem mittit cum litteris ad mercatores per speciem negotij expediendi, quo confecto Vilnam reuertatur. Mercatores, ipsi quoque haeretici erant: his significat, ut fratrem Papistam tandem morentur, dum ipse subsequatur. Subodoratus est nescio quomodo adolescens prudens ac probus, in itinere id quod erat: itaque ne se offerat in discrimen, conuertit viam. Ecce tibi obuius frater: a quo truci vultu ac verbis minacibus Regimontium pertractus. Hic saepe ac multum tentata & spectata est iuuenis virtus in fratris calliditate eludenda, & refutanda haeticorum stultiloquentia. ceteroquin ita ad tempus accomodauit vultum & orationem, ut spe faceret in patriam reuersionis. Itaque cum iam minus aspere tractaretur, potestas ei facta sub vespertinum tempus domo exeundi: hac conditione, ut cum ad relaxandum animam pauca spatia fecisset in littore (fratre quidem assentiere, sed nihilominus curiose obseruante) ad constitutam horam domum se referret. quod cum saepius facit fideliter, effecit ut ille alter iam sine cura esset: sed nauem interea pararet in patriam. Tamquam instabat reditus in proximum diem: id quod ille expiscatus

piscatus fuerat a nauta: etsi maior frater asse-
 tertium quartumue simulabat. sub vesperam
 de more ex vrbe egreditur. Tū vero fluctuans
 atque hāsītans, antequam portā clauderentur,
 ret ne an fugeret: magis quid uitaret, quam cui
 ret, certus: fratrem tandem, & patriam, & par-
 relinquere constituit, ac sequi Deum. Cum hoc
 set, magna contentione animi & corporis, Deo
 Brāsbērgam iter intendit, quā illinc aberat leu-
 uem. Sed cum totius continēti itinere noctū
 confectus, ac vires lassitudine deficerent, igno-
 hominem incidit, a quo per humaniter inuitatur,
 requiescat paulisper, ac restauret vires cibo
 quem quasi ex composito afferebat. sic recreat-
 factusq. Bransbergam venit recta ad nostros:
 multo post Vilnam accitus a Rectore. Hic coop-
 statim in Seminariū Pontificis, cum praluceret
 ris exēplo, raperetq. omnes in admirationem, rap-
 est ipse, ne malitia mutaret intellectum. acuta
 febrī oppressus est. ea cum conficeretur, labent-
 viribus, mente integra ac sensibus valens, finem
 imminere intelligens, tam dulcia cum Deo Deiq.
 tre mīscēbat colloquia, tam sancte ac pie consolab-
 tur & hortabatur adstātes, tam aequo animo alteri
 prope certus vitā, ex hac demigrabat, vt aeterna
 gloriam initurum eum esse diceres, qui tam late
 hilariter naturā concederet. Prosecuti sunt eius
 pus, cum funere efferretur, tum clerus fere vniuersus:
 sus: tum pleraque nobilitas: tum Praesides etiam
 nulli, qui hic raro admodum conspiciuntur: tum de-

num ipsa Ducis vxor, magna cum matronarum famu-
lorumq. comitatu: vt bonum confluentium partem,
cum intimis afficerentur sensibus, se tractos fuisse di-
cerent instinctu quodam impulsuq. diuino. Additus
splendor affixorum carminum in templo, geminaeq.
laudationis, Polonica ac Latina. Denique, ne sim lon-
gior, supremus illi honor tantus est habitus, quantus
haud scio, in hac quidem vrbe, an antea nemini: vt lon-
giorem fortasse sperare vitam, feliciorum certe mor-
tem, honestioresq. exequias optare non potuerit. Hac
dicet aliquis in alienis ædibus gesta. quid in templo
nostro & concionibus? Atqui ego non faciam hoc
loco vt recenseam, vi concionum, quæ binæ in templo
nostro habentur, Lithuanica lingua & Polonica, virgi-
nem nobilem, Arianis ortam parentibus, ablutam,
baptismate: alteram simul atque ei lux veritatis af-
fulsit, ne in periculo esset cum suis domi, apud Catho-
licam feminam propinquam suam habitare maluisse:
mulierem vnã a sui interficiendi consilio: duas ab
adulterio, a meretricio tres: a pellicatu totidem extra
Etas, matrimonia clãdestina complura vel dissoluta,
vel ex decreto Tridentina Synodi rite coniuncta: su-
blatum multorum iurgium cõiugum, ita acre & diu-
turnum, vt instar videretur esse diuortij: remissam
inimicis offensam: pecuniã debitoribus: ebrietatis vi-
tium, certa sibi pœna sponte indicta, coercitum a mul-
tis: aliquot fuisse eorum millia, qui sacra totius flagi-
tia vitæ confessione expiarunt: et si qua sunt alia
eiusdem ordinis. Iam diu enim vocant me fratres pa-
tresq. qui ex hoc Collegio, ad diuinam mercaturam
facien-

faciendam cum exissent, rediere cum quæstu
 ca plus decem fuere. Ac primum itum est ad
 tantem vxorem Senatoris regni, quo sæda illa
 baptistarum factio niritur: vbi a sacerdote nostrum
 gno animo patefacta est nebulonis Popi (Popum
 cant doctorem suum Russi) imperitia & impostura
 ductus in admirationem vir ille primarius, cum
 gionis causa mortem videret a nostris, mox etiam
 cuniam & dona contemni: additi ad conuersionem
 muli mulieri curræti: relictum cohorti egregium
 plum hominis, honorem Dei dumtaxat querere
 cætu porro aulico honestissimi viri duo, virgo
 ad veram fidem postliminio reuertere. Per
 gesimam missi vnus atque alter sacerdos in aulam
 latini Vilnensis in Russia, rogatu Illustrissimi
 eius vxoris, quæ, licet cum viro Zuingliano, Catho-
 cam religionem tuctur. vbi & multi in recta
 mati sententia, & a peruersa sex septemue
 In alio item loco viginti baptizati: totidem omni
 peccatorum confessione expiati. At Olita (hæc
 alia missio) circiter centum: vbi etiam hereticum
 conciliatus est. Vberior quæstus ex Serenissimi
 gis aula reportatus. nam vir clarissimus, qui Regis
 arcanis fuit, a tenera atate Ariana imbutus hæc
 ita a Deo impulsus est, vt magna cum omnium, tum
 xime ipsius Regis admiratione, Catholicam fidem
 excipiente Episcopo Procancellario, publice se
 fessus. nunc idem totus pijs actionibus commenda-
 tionibusq. addictus, superiorem, vt ait, tarditate
 sus celeritate compensat. Hujc proximus est vir
 datus

dam eximie nobilis, deinde alij triginta, qui pestem
eiecerunt hæreticæ prauitatis. Tres item mulieres
ereptæ e diaboli faucibus, a quo misere diuexaban-
tur. vna præter ceteras, quæ ei se, vt expleret impu-
rissimam libidinem, & detestatione sanctissimi nu-
minis, & detestanda chirographi sponcione deuin-
xerat. Excursum simili consilio in Samogitiam cum
illius diœceseos Episcopo. quo in itinere & rudes
condocefacti: & pueri baptizati permulti: &
quattuor viri pernobiles Ecclesiæ restituti: & exci-
tati parochi ad suas partes diligentius exequendas:
introducitur denique Sacramentorum vsus frequen-
tior. In quodam Episcopi pago præcelsæ & anno-
sæ quercus duæ, in quibus populus stulte omnino ac
superstitiose nescio quid numinis inesse suspicabatur,
adigente primum securi vno e nostris sacerdote, ex-
cisæ penitus ac deturbatæ sunt: mirantibus quibus-
dam, metuentibus alijs, omnibus denique accusanti-
bus stultitiam suam, cum in cunctorum conspectu ob-
scenus bubo, seu cacodæmon bubonis specie, qui ibi
sedem fixerat, euolauit. In hoc eodem pago auulsus
quidam e nefando coniugio, qui liberos sex de vxore
patris impune susceperat. Tanta est in his locis pro-
pter tot portentorum, quid enim dicam hæresum?
turbam, peccandi licentia. In Episcopali sede ex au-
thoritate Concilij Tridentini sancita est Curionum re-
sidentia: & pro miraculo habitum, cum ducenti in ea
ciuitate communicarunt. Nec minor data opera ho-
minibus villarum & pagorum Collegij nostri: vt a
quibus accipimus ea, quæ corpori prosunt, ij vicissim
acci-

accipiant a nobis quæ conducunt saluti animæ
 Nongenti fere in uno pago consistentes audivi
 plerique omnes de omnibus, quæ iam inde a pu
 admisissent. Ex his fuit puella iam adulta, quæ
 conscientia agitata stimulis semel atque iterum
 flumen immerisset, nec mergeretur, tertioq. di
 rata videlicet morte, id patrare facinus statim
 visa est admoneri ab adolescente eximia pulch
 dinis, ut si liberari ea sollicitudine cuperet, non
 pus obrueret aqua, sed eluceret animam peccati
 confessione. In altero Collegij prædio quadringer
 communionem, multo plures ad confessionem
 et. quorum magnam partem neutrum ante
 recordabantur. Claudet Collegium Vilnens
 quæ patuerunt ab eo missiones, missio Caunen
 Cauna, secundum Vilnã, ciuitas Lithuanie nob
 ma, ubi confessiones exceptæ quamplurimæ: p
 conciliata inter Senatores duos auersissimo
 animo dissidentes: quæ res a multis frustra p
 tentata est, aliaq. eiusmodi præstita ex institut
 stræ Societatis. quas ob res permota ciuitas
 tete Illustrissimo Principe Radiullo præfecto
 ad Collegium expetendum. Atque hæc de Col
 Vilnensi in quo etsi fieri non potest, quin res p
 mas recensenti mihi, ipsarum multitudo plures s
 xerit: retraham tamen duas, quæ pene erant elap
 nempe vnius matronæ dono, & pie, & nobilis
 suburbano auctum Collegium, ipsiusq. ope Col
 Societatem auctam vno anno adolescentibus dec
 delectis e magno numero idem exoptantium, qui
 ijiuntur

ijiuntur
 magis e
 tia, Deu
 me in lo
 boranti.

COL

N

loca sub

tum lit

oblata

ac non

nis: ita

resi en

feceru

nostri

mone.

rum i

nonn

seme

De C

fecit

verif

deru

(in

hoc

bat

Epi

ijiuntur

ijciuntur interea, vel ut probetur, uel ut excitetur
magis eorum desiderium: auget enim, qua est clemen-
tia, Deus immortalis operarum numerum ijs maxi-
me in locis, quibus pro rerum necessitate dedit, ut la-
borantium opus appareat.

COLLEGIVM. POSNANIENSE

NUMERARI solent Posnania socij tres
ac triginta, e quibus bonam cessisse partem in
loca suburbana, dum in vrbe remitteret pestis, scrip-
tum litteris proximis. eo autem in secessu materia
oblata nostris de multis benemerendi. ducenti enim
ac nonaginta sex formati ad legem Catholicæ religio-
nis: ita vt oppidum quoddam pane integrum ab hæ-
resi emerferit. Quod idem consequenti anno in vrbe
fecerunt duo & septuaginta. Aduocantur autem e
nostris persæpe ad habendos funebres publicosq. ser-
mones. quod idem, vt confirmat Catholicos, lædit mi-
rum in modum hæreticos: sic, vt latrantibus eorum
nonnullis, plerique ringantur. quorum sunt etiam non
semel nefarij repressi impetus, & conatus retardati.
De Confirmationis Sacramento vnus e nostris verba
fecit aliquando, multaq. de eius utilitate prædicauit
verissima, & audientibus opportuna. nec irrita ceci-
derunt verba. Persuasit multis, grandibus licet natu
(in quibus visenda fuit maxime pietas Senatoris in
hoc regno primarij, qui sextum & octogesimum age-
bat annum atatis) vt illo se Sacramento muniendos
Episcopo darent. oblata etiam occasio non virginum
K modo

modo pudicitiae consulendi, aut abstrahendi conuincitur in vrbe i
 nas a flagitioso multorum contubernio, sed & siones na
 ta a turpissimo questu. resipuerunt nempe aliamatinq.
 exemplo vnus muliercula, quae eandem cum frater quinqu
 ret artem, ex edito dilapsa loco, subito casu expro te se ext
 Hac extra Collegium. Iam si de templo querit iu fructu
 cessit ad reliquum eius ornatum vas ad Eucha ne, de ho
 custodiam, itemq. lampas ex argento: Beatissim tur. Per
 imago Virginis, singulari artificio. atque haec o sed pest
 liberalitate nobilium, qui & frequentes ad no no cum
 niunt, & nostro hortatu subueniunt graui ma batur St
 rum inopia, tum morbo, tum etiam pauper hae coq
 pressorum. Ex eodem ordine nobilium vnus fuit, a quo r
 vt profitetur etiam ipse, & dictitat saepe, cum buendu
 duas hebdomadas infestum habuisset daemone, Etantib
 vt per noctem immane monstrum incurreret in german
 los, simul absolutus est laqueis peccatoru, et hori fremen
 spectro liberatus. Idem fere obtigit adolescens i bus qu
 nobili, qui cum ad Catholicam nuper perfugisset men de
 clesiam, similibusq. agitaretur intemperijs, aut de profan
 etionem suadentibus, aut mortem, ad sapientiam nostro
 conuertit, ope consilioq. amici cuiusdam, qui eum effect
 templum nostrum atque ad sacerdotem adduxit. In que co
 enim plerumque fit Dei clementia, vt peccatorum inde I
 etor & caput daemone nullam inueniat ad homin cōfess
 niam, in quibus nulla reperit peccatorum vestigia liciori
 res v
 qui d
 drage
 ob re
 in vr-

COLLEGIVM. IAROSLAVIENSIS

IAROSLAVII commorati collega vt pl
 rimum viginti septē, qui strenue & fructuose
 in vr-

in vrbe ipsa, & in vicinis oppidis laborarunt. Confes-
siones namque generales, vt nonnulla breuiter sum-
matimq. percurram, audita mille sexcenta viginti
quinque. vnde octoginta ab haresi, Græcoue schisma-
te se extulerunt. Sed quoniam eximius quidam exi-
tū fructus ex viri clarissimi ad Catholicos traductio-
ne, de hoc paulo explicatius scribendum aliquid vide-
tur. Per antiqua hic erat ortus familia atque illustri:
sed pestiferum hæreticorū venenum hauserat mater
no cum lacte: tacitis tamen interdum a Deo excita-
batur stimulis ad inquirendam veritatem. cum diu
hac coqueret animū cura, accersit vnum e nostris,
a quo videlicet Catholica fidei præceptis esset im-
buendus, quod & factum est ex animi sententia. spe-
ctantibus enim, atque iniquo animo ferentibus tribus
germanis eius fratribus, alijsq. nobilibus eiusdē nota,
fremetibus præterea peruersæ doctrinæ seminatori-
bus quinque, rite atque ordine Catholica Ecclesiæ no-
men dedit: ac præterea, ministro eiecto, duo templa
profanata per annos olim quadraginta, reddidit Patri
nostro, Christiano ritu expianda. quod in vno statim
effectum, triduano oppidanis inditō ieiunio, conditō
que conuiuio, quo pauperes inuitarentur. Mansit de-
inde Pater in hoc oppido dies duodecim, cōcionando,
cōfessiones audiendo, Sterilibus euellēdis stirpibus, fe-
licioribus inferendis vtiliter occupatus. permonuit ea
res vnum, de quibus antea diximus, illius fratribus,
qui duo itē templa, Synagogas iam per annum qua-
dragesimum Calvinistarum, Catholicis restituit. quas
ob res ita exarserunt illæ furia hæreticorum, tantas

ijs subdidit diabolus doloris & inuidia faces, vi, dolo, ferro, veneno, quacumque ratione, dum putarent eodemq. numero habendos ille- bus adiuuaretur. Sed Deo tuente causam suam saepe tonatio sine ictu, vani fuerunt diaboli con- inanes ministrorum minæ. Conuersionem huius nobilis alia vtilitas consequuta. Ducentesimo annus erat cum familiae duæ pari nobilitate ac- tia de agrorum finibus ambigebant: tanta con- concertatione animorum, vt iam res non iure- tur, sed ad vim atque ad arma spectaret. Verum- volente, ius finium litisq. ad hunc, de quo locu- mus, nobilem virum, eiusq. germanos ex vna ex altera ad viduam quamdam clarissimam fem- cuius summa fuerunt erga nos beneficia, de- tum erat. Itaque cum apud vtramque partem paruam haberent nostri auctoritatem, de ipsi- consilio res tandem composita est: & tum in- manibus, tum odia e pectoribus excussa. Neque- rum modo familiarum gratia conglutinata, sed de- duarum: quarum discordia eo iam perducta erat, eade propius abesset. Idem factum extra vrbe- bus in oppidis (est enim in suburbana etiam loca- riuatum aliquid operæ nostrorum) de quibus pre- mittam adscribere singillatim. In vrbe autem cum ter decreta esset quadragenarum horarum p- plicatio in æde maxima, sæpiusq. in templo nostro- pitiandi numinis, clarissime apparuit pietas inuen- e Sodalitio Virginis: qui illis quidem diebus, sed ma- to magis maiore hebdomada, & calida permulta- qui

dis pauperum pedibus, eosdemq. pauperes benefice
adiuuando: & longa quadam celebriq. pompa, lineis
flagellis se se acriter diuerberando: & supplices pre-
ces interdum noctuq. fundendo: ita ad se omnium oca-
los mentesq. rapuerunt, ut in eis magnam spem repo-
neret ciuitas placandorū celestiu, rerumq. meliorū.

COLLEGIVM. CLAVDIO.
politanum.

FATEOR, mihi de Claudiopolitano Collegio
scribere instituenti lacrimas se subito profu-
disse. Excitata enim statim memoria ad cogitationem
illius temporis, quod tam breui tam multos, & tam
bonos operarios abstulit: quamquam præclare admo-
dum actum est cum illis, quos Deus ad meliorem vi-
tam vocauit. mollicia quadam animi factum est mei,
ut non commoueri non possem, recordās e duobus &
triginta, spatio vnus mensis, vix duodecim reliquos
fuisse, ceteris pestilentia absorptis. Breue igitur fa-
ciam. Claudiopolis in Transilvania est ciuitas tam al-
ta infecta hæresi, tam pestifera labe prauarum corru-
pta opinionum, ut & procures ipsi diro illo correpti
sint morbo, et plebs erret exemplo Optimatum, &
pro pastore lupus sit gregi præpositus, pro Episcopo
caput ministrorum, qui eam quasi arcem, & Regiam
habent: pauci tantum reperiantur, qui tamquam flu-
uij in falsis fluctibus maris, dulcem liquorem & in-
tegrum seruent: Deo freti, & Illustrissimo Principe,
qui (licet quamplurimis incusantibus & incurfan-

K 3 tibus)

tibus) Catholica fauet religioni, & nostrorum
 tus, Collegiumq. egregie tuetur. Ex hoc igitur
 gio ingenti quidem dimicatione, sed maiore con-
 scrimine fratres nostri, inter infensos quippe
 nes atque infestos, dabant operam excolendo ser-
 to, serendoq. Domini agello, quam poterant in-
 mam, & in ipsa vrbe, & in frequentibus etiam
 cursionibus. aperta erant scholæ, quibus præter
 litteras, quibus puerilis ætas ad humanitatem in-
 mari solet, Philosophia tradebatur, & explicabatur
 Theologia capita pro captu auditorum: ea ma-
 quæ existimantur controuersa: & ut se dabant in-
 res optime procedebat. nam cum in Collegio
 ma esset pax & conspiratio animorum, omnia
 gerentur ad nostrarum perfectam legum obser-
 nem: in gymnasio autem, quod refertum erat
 scientium cætu nobilissimo. quippe nostram de-
 rationem hostes etiã ipsi probare coguntur, &
 quoque liberos mittant, a nobis erudiendos. Cui
 nasio inquã iam ex discipulis nemo reperiretur
 non in optimam ingressus esset religionis viam,
 nesq. fere se vel ad Sodalitatem Deiparæ Virginis
 plicuissent: vel ad Pontificiũ, Regiumq. Seminariũ
 vel ad frequentẽ valde studiosorũ pauperum domum
 quam Sanctæ Trinitatis appellant: vniuersiq. secun-
 do vento & prospera nauigatione vterentur, modo
 intercurrit turbo: quo reflante non omissus quidem
 cursus, sed paulisper intermissus, dum Deus, qui in
 turbulento tempore serenum facit, imperaret
 tis, & immitteret tranquillitatem. Quod factum est
 anno

anno propiore, post pestem. Priore namque cum repente coorta vis morbi, velut calum inuoluens nebula, totam hanc terram occupasset, curatioq. ipsa agrorum & contactus vulgaret aegritudines, partim flos ille dilapsus præclara inuentus, partim immoderato afflatus æstu, exaruit. Hoc interim tempore sacerdotes nostri, quasi aueretur animus inter aduersa, nullo modo eos deserendos rati, quos tanta tempestas oppreßerat, eorum salutis causa, suum ipsi periculum negligebant. Triū præter ceteros sacerdotum virtus cognita est: Ferdinandi Capicij, qui erat Collegij Rector: Ioannis Ardulphi: & Hieronymi Fanfonij, qui studiorum erat præfectus. hi enim ita inter se exercenda in proximos pietatis hoc tempore distribuerant prouinciam, vt Capicius Hungaros, Germanos Ardulphus, auditores reliquos nostros, fratresq. decumbentes Fanfonius, ad eundem, alloquendo, audiendo adiuuarent firmarentq. siue ad cedendum e vita, redderent paratiores. Sed illos pariter hæc agentes, & alios quosdam, qui domi cum manerent, in templo tamen præsto erant externis, similis inuasit cõtagio, atque aditus quidem primus extinctus: tum alij, atque alij. Capicij certe & Ardulphi perpetuam vitæ concordiam mors quoque miscuit: eadem enim die (ea videlicet, qua olim reliquit terras Noster Pater Ignatius, pridie Kalendas Sextiles) mane unus, alter vesperi, leuati his corporis vinculis, ad communem parentem euolarunt. Aliquot deinceps alij consecuti: neque enim in tota hac clade alter alterum deserebat. Sed assidebant agrotis valen-

res, remedia adhibebant, defunctos sepeliebant, cum agrotarent postea ipsi, idem a reliquis prebatur officium. itaque cum mortui egros, aegri tabe mortiferoq. odore conficerent, triginta, vel dierum interuallo, viginti omnino desiderati. ceteri autem, qui reliqui fuerunt paucis, nemo fuit, qui eodem tentatus morbo, grauissime laborarit. Quis tamen tantam ob calamitatem effectum, ut nulli macro illo ac siluescenti solo fructus perciperent nullo enim vquam die in templo nostro officium sacerdotis est desideratum. vocatus affuit semper, qui cum ingredi non posset, scipione, ut cum que rat, nixus, animi vim & infirmitatem corporis, & sacro faciendo, & sermone ad populum benedendo, celesti pascebat pabulo quoscumque venientes. ex eius porro litteris hæc feruntur acceptæ. dicitur confessiones eorum, quos pestis exhaustis, dicitur quadraginta: vnde viginti hæresim abiuratum. Mulier vna Valacha ad fidem accessit. Infantes duo Arianorum, clam a Catholicis allati, baptizati sunt. Filia vnius ciuis, cum iam nulla spe salutis haberet animam, confessa: & cum detestatione hæreticæ ad fidem conuersa est, quantumuis inuitis parentibus: a quibus eisdem in summo ac supremo beneficio vix impetrauit, ut loco sacro cum Catholicis habitaretur. In die natali Domini, centum cum eluissimum prius animas peccatorum sordibus, ad sacras epulas admissi. Nec vereor, ne cuiquam hæc nimirum parua ac minuta videatur enumeratio: si cum animo vestro reputabitur, hæc dici de illa ciuitate, in qua

diu debet
multo
topere g
strorur
no post
inde ab
mia Pa
gium p
mero
ficia in
tus, q
quid a
ue tan
numq
benef
tu, el
Regi
Tran
vniu
ius o
ci ta
tibi
run
tere
scer
lon
Eto
con
ris
in

diu debacchatur hæresis, pestis illa animorum, latius
multo & inflatus, quam sauus ille morbus, quo tara-
topere grassante, modo dicebamus priore anno no-
strorum numerum fuisse imminutum. Quamquam an-
no posteriore res haud paulo meliores fuerunt: et per-
inde atque parum detrimenti factum esset, pro exi-
mia Patris Nostri Generalis erga hoc quoque Colle-
gium providentiæ, reditum est, tantum non pari nu-
mero (quinque enim conuenerunt & viginti), ad of-
ficia intermissa. Studiosorū autem adolescentium cœ-
tus, qui deflexerat, creuit potius, quam de eo sit ali-
quid detractum. In Seminario certe Põtifício, Regio-
ne tanta est frequentia, & nobilitas, quanta antea
numquam. Itaque reuixisse omnia & restoruisse, Dei
beneficio, videntur. Instaurata studia visendo appara-
tu, elegantiq. historia Sancti Stephani, Hungarorum
Regis: acta est per speciẽ fabulæ in scena, approbante
Transilvania, quæ ad comitia conuenerat, nobilitate
vniuersa. nam quid dicam Illustrissimo Principe? cu-
ius de erga nos humanitate & benevolentia nihil di-
ci tam amplum & magnificum potest, id multis par-
tibus quin eius virtute superetur. Habita in comi-
orum exitu publice a nostris disputationes: voluit in-
teresse. qua in re opera pretiũ fuit hæreticorū cogno-
scere inscitia: qui inuitati, & vocati, ab illo congressu
longissime refugerunt. oblata eidem Principi a Prore-
ctore nostro candela, sollempni agnoscendi fundatoris
consuetudine: accepit tanta cum significatione amo-
ris, et, quod vultus ipse arguebat, lætitia, vt et si alias
in rebus huiuscemodi per Cancellariũ respondere soli

tus

tus: tunc breui quidē, sed graui oratione, et planctu
 in tēplo medio, frequentissima procerum coronatus
 sit egregiam suam erga nos voluntatem, et p
 tuum Catholica religionis propagandæ studium
 in conatu, addidit, se non suas tantū vires atque
 sed sanguinem etiam ipsum ac spiritum, si ita
 rat, profusurum. Denique, quo promoueret mag
 proueheret Sodalitatem dedicatam Beatissimi
 gini, oblatum sibi eius patrociniū, libentissim
 scepit, interq. sodales ceteros voluit aggregari.
 factō non solum ad tempus ornamentum mag
 dalitio attulit, sed etiam alijs exemplum. omnes
 Catholicos homines ad rem eandem & cupiens
 exposcendi studium incitauit. Itaque nunc mo
 conuentu amplissimorum hominum Congregatio
 lebratur. quo maior est inter hæreticos inuidia
 tractatioq. ordinis nostri: ita vt figāt aculeis &
 ledictis: pro concione etiam lacerent quemcumq.
 ad nos frequentius adire cognouerint: nec in
 modo odium exercent, sed etiam in mortuos. Con
 git aliquando, vt cum vnus quidam, profundum
 lapsus in flumen, aquarum fuisset vortice absorptus
 mortui cadauer ne extrahere quidem licuerit, vni
 nedum sepultura afficere, nisi diligenter quæsitum
 ante, & planum factum esset, non vsum, dū viueret
 familiaritate nostrorum. Numquam autem desistunt
 conari, laborare, contendere, in priuatis agere publi
 cisq. conuentibus de nobis eijciendis, atque omni
 tione exterminandis. huc adhibent omnem machinam
 hoc omnibus viribus pugnant. in postremis nupti
 comitiis

comitiis
 rei dec
 cum el
 tosq.
 nino, a
 cens, n
 intellig
 fuitas
 quam,
 neruis
 traden
 defutu
 quem
 carper
 xime
 mur,
 ris en
 ab ha
 ne, i
 stis in
 ca, G
 Trig
 num
 ad no
 vt q
 tur.
 tur:
 idem
 num
 est i

comitijs res gesta est summa cōtentione, allataq. eius
rei decreta ad Principem semel atque iterum: qui
cum eluderet primo, & vellet eos equos placato-
tosq. dimittere: vbi acrius instant, sese aperuit om-
nino, atque excussit iniqua illorum postulata: edi-
cens, ne posthac v̄mquam sibi ea in re molesti essent:
intelligere enim potuisse quo ipse esset animo in Ie-
suitas: qua voluntate in Catholicam religionem:
quam, quoniam a maioribus accepisset, in ea omnibus
neruis opibusq. conseruanda, augenda, posterisq.
tradenda, vitam sibi potius, quam perseuerantiam
defuturam. ita procubuit in præsentia eorum avics,
quem excitare tamen sperant (mussantes interea &
carpentes decretum Principis) in comitijs, quæ pro-
xime habebuntur. Sed is, cuius v̄mbra auxiliij tegi-
mur, nos quicquam aduersi suspicari vetat. Tur-
ris enim fortissima est nomen Domini. Sed abeamus
ab hæreticis. Res Catholicorum belle procedit. Ter-
næ, interdum etiam quaternæ, habentur diebus fe-
stis in ade nostra ad populum conciones, Hungari-
ca, Germanica, Latina v̄na, atque altera ad Principē.
Triginta hæretici ad fidem adducti. Maior eorum
numerus, quibus datum baptisma. complures enim
ad nos quotidie mittuntur pueri, & veniunt adulti,
vt quibusdam interdum diebus quini seniq. baptizē-
tur. suburbani pagi singulis fere hebdomadis lustrā-
tur: e quibus duo integri receperunt fidem. faceret
idem & tertius, si per hæreticum dominum liceret:
nunc quidem sacerdotem Catholicum flagitat: durus
est in concedendo Dominus. at pagani tamen plerū-
que

que ad nos ut ventirent, quinque milliarii
 ciunt uiam, ministrumq. hæreticum, quem expulsi
 non possunt, ita tractant benigne, ut certa em-
 tent pecunia, si quando non promulget alios a-
 minicis dies festos, qui incidunt, in quibus opus
 cere nefas. Egregie præterea operam nauant
 tempore sacerdos unus, quem nobis Seminarium
 quam primitias dedit: duo item iuuenes, quos ex
 stris delegerunt scholis duo uiri nobiles, ut singuli
 uidelicet singuli binos liberos erudiendos darent.
 que enim magister discipulos suos uera imbu-
 pientia inuitis, timore Domini: & in Christiana
 fidijs Reipub. feliciter collocauit: usque adeo, ut
 alicui postea blanditijs a parentibus ad eorum se-
 nec dimoueri a fide minis aut uerberibus, quam
 tentari sæpius, uilla ratione potuerint. Tres postea
 uidua, quæ cum iam sese uoto castitatis obstin-
 rint, suam etiam quodammodo operam Deo dica-
 runt: certatimq. tum in urbe, tum in pagis prop-
 quis illud elaborant, ut quamplurimis monstrum
 minis, in quam cæco errore uersentur, quod eorum
 consilium non ratione prudentius, quam euentus
 cius uidetur. adest enim laborantibus Deus: pe-
 multæq. ad hanc usque diem ipsarum consilij
 tholicam religionem amplexæ. crebris iam nos
 mus cum Deo precibus, atque hostijs, ut agrestem
 illam siluam & horridam patientem esse uelit nostrum
 rum culturæ, qui laborant in ea repurganda: ne ster-
 lescant amplius arbores, sed insitis fertilibus rami-
 mites nunc tandem fructus atque uberes ferant
 idq.

idq. vt assequamur facilius, conseruet optimo Prin-
cipi eam mentem, quam dedit, & det eam vitam,
quam meretur.

COLLEGIVM. POLOCENSE

DECEM in Polocensi Collegio: e quibus
sacerdotes quattuor, magistri tres, ceperunt
laborum suorum fructus non pœnitendos. Ac primū
scholæ, quibus iam instructa domus percommoda tē-
plo proxima, efflorescunt auditorum præstantia ac
frequentia: e quibus admissi in Societatem, & Cra-
couiam missi duo. Haud ita pridem institutum Semi-
nariolum nobilium: quod suos progressus habet. De-
derunt autem sui specimen ingenij adolescentes, tum
in vſitatis gymnasii exercitationibus, tum in drama-
te vno atque altero, quod præclare stetit, in magno
cœtu plausuq. nobilitatis. quod ipsum acuit etiam stu-
dia nostræ fidei aduersantium, vt vltro ad nos, eiectis
domesticis moderatoribus Schismaticis, liberos addu-
cant suos: quidam dent in Seminarium: quidam do-
mos emant propinquas, vt filij ad nos venientes fa-
ciant compendium viæ: multi denique suos a nobis
erudiri postulent. quos vt recipiamus, tam submissis
orant verbis: cum exorarunt, tam exquisitis agunt
gratias, & quidem homines nobiles, vt & nos ama-
ri ostendant, & paulatim illabantur in amorem eius
fidei, quam nos tenemus. Ipsi porro pueri non ma-
gis docentur litteras, quam dedocentur impietatem.
ac ne multis: ipse etiam Vladiçca Polocensis (est au-
tem

tem *Vladica* *Russorum* *Græci* schismatis *Antio-*
 nobis sororis filium commendavit. qui quidem
 nesciente auunculo ita se docilem præbet ad
 disciplinam, ut magna spes sit, eum Catholicum
 quando futurum: vob hanc ob causam, quod est
 ta *Virginis* obseruantissimus, eiusq. consuetudo
 quâ eam veneramus admonitu campanæ, appropin-
 nax. Qua in re iucundum illud fuit. aliquando
 cum multos haberet conuiuas e præcipua nobilitate
 auunculus, ipseque puer mensæ interesset: ubi primo
 audita est meridiana campanæ pulsatio, nihil reu-
 tus tot spectantium existimationem, genu flexu
 Matrem de more salutavit. cui renidēs *Vladica*
 agis fili? at ille scite ac simpliciter exposuit con-
 tudinem suam. quo audito & subrisit auunculus
 admirantium omnium libertatem ætatis grata
 dam admurmuratio est consecuta. Afficiuntur
 terea erga nos, ut diximus, *Polocenses*, & consistit
 tur magis Collegium, quod antea vacillabat: sed
 cum ageretur a multis de nobis ex urbe exigentibus
 non defuerint, vel ex hereticis, non pauci, qui
 rent fructuosius & honestius civitati, cunctis
 nachorum cœnobijs suorum (nam ipsi quoque
 dochristiani suos pseudomonachos habent) vultum
 strum Collegium videri. Quin ipsi interdum ad tem-
 plum nostrum se conferunt, atque humaniter nobis
 cum colloquuntur: quod & omnibus sollempne est
 qui primo ad hanc urbem adueniunt. quam obrem
 nonnumquam fit, ut nostrorum audiant conciones
 cum habentur: quod quidam cum facerent aliquando, ita

do, ita capti sunt eius sermone, quem audiebant, ut alium quemdam concionatorem suum, quem per litteras euocauerant, etsi se intruderet sepe in eorum aures concionabundus, numquam postea audire uoluerint. Itaque miser, inflatus, suum illum, quem par tunicabat fetum, secum ex urbe, cum quodam ludi magistro, quem eduxit quasi obstetricem, efferre coactus est. Schisma hoc toto tempore deseruerunt undetriginta. Neque tamen toti fuimus in hæreticis persanandis, ut nihil collatum sit operæ in Catholicorum utilitatem. Sexaginta lacrimis & confessione absterferunt sordes totius uitæ. Dirempta per nostros controuersia multæ, & multorum quidem annorum, inter uiros amplissimæ dignitatis. Cum triginta coniugum paribus, qui per mutuam uoluntatem factò diuortio, cum alijs se utcumque coniuxerant, actum est ut ualere iusso adulterio, cuius culpam pratexebant nomine connubij, ad legitimas nuptias reuenterentur. Mulieres duæ monstrosis dæmonum spectris, quibus per noctem agitabantur, confessionis antidoto liberatæ. Ruthenus quidam miles, cum capite luiturus esset homicidium, quod manu patrarat, rectam agnouit religionem, illamque penam tum illi suo scelere debitam, tum multo magis animo obstinato, qui Dei uocem non audisset, assidue inclamantis, ut ad cor rediret. Itaque identidem illud repetens, quod a nostro sacerdote didicerat, a quo confirmabatur: Hic ure, hic seca, dum in æternum parcas: magna cum animi constantia, atque in Deum fiducia decessit. Mos est Ruthenis & imperitus, & impius, infan-

infantes non ante quadragesimum diem sacra
 lustrandi. Interea enim conuenitur Populus, ac
 vt bene precetur recens nato, cui tunc etiam
 ni cerimonia nomen imponunt. hoc satis esse
 tur ad salutem infantis, etiamsi morte baptis-
 cuparit. Hic pernicialis error magna ex parte
 rum conatu sublatus est. Sed fremunt immantia
 pi, & a nobis vix abstinēt manus: maledictis quae
 certe non parcunt. Verum vlciscitur illos impietas
 & peruersitas morum. Quodam in oppido, quae
 stri iter faciebant, prohibebat vnus ex illis, &
 minis atque edicto vetabat, ad nos offerri
 tes, vt religionis Christianae mysterijs initiare-
 sic, vt duo propter fidem illi habitam baptismum
 ruerint. Paucis post diebus cum illac iter facere-
 dem nostri, deformatum illum eundem reperimus
 cie, pectore, manibus semiustum ac torridum
 pridie illius diei filias duas in hypocausto, e-
 excitatum absumpsisset incendium, quod ipse
 guere nequisset. Non praetermiserunt illi hoc
 portunum tempus hominis commonendi, & ex-
 tandi, si forte agnosceret errorem, ne grauiore
 riri vellet praepotentis Dei manum, qui tarditas
 supplicij grauitate compensat. At ille nibilo
 sed cacus magis atque insolens, arum nosum quae
 se, sed virum optimum dicere: non dubitare quomodo
 sit actum cum prole sua, propter genitoris scilicet
 sanctimoniam. quid plura? alterum se Iobum praedi-
 re. et erat, si crederes homini res suas minime ex-
 nuanti, cetero qui Iobo similis, nisi quod nullum
 inerat

nerat vestigium nec simplicitatis, nec iustitiae, nec
Dei timoris, nec in rebus aduersis animi aequitatis. Si
mitem a Deo ultionem persensit ministri vxor Aria
ni, quae cum die quodam captato tempore Beatissimæ
imaginem Virginis, ad quam orare solebant Rutheni
recte sentientes, coniecisset in ignem, nocte proxima
exortum ignem domi comprimere non potuit, quo
duo eius liberi miserrime deflagrarunt. Neque enim
semper coniuuet clementissimus Deus: excitat se, hoc
etiam tempore interdum: et vnum aliquem corripit,
vt multos emendet. vt similiter Ruſſo schismatico ac-
cidit, de quo oblitus sum, et volui quidem scribere in
Vilnensi Collegio, qui cum eo die, qui Assumptæ Vir-
gini sacer est, ad eruendam argillam exisset maxime
ob Kalendarij Gregoriani contemptum, multum li-
cet dissuadente virgine Catholica, & vaticinante vl-
timum illum ei diem, ac supremum opus fore, ruen-
tis subito casu mole telluris, ita oppressus est, vt suo
inclusus funere, idē reliquerit alijs neglectæ religio-
nis monumentum, & inuenerit ipse dementis propo-
siti sepulcrum. Sed, vt redeam ad Polocenses, adscri-
bam adhuc vnum quiddam: quod etsi non erit ita il-
lustre, erit tamen argumento, quam superbe demon
in his volitet locis, quam impudenter in hac tanta fla-
gitiosorum hominum colluione bacchetur. Ex pro-
fano eorum monachorum genere, qui Popi vocatur,
vnus e ciuitate ad arcem se agebat sub vesperam, onis-
tus cibo. & sensibus mero vinctis: obtulit se illi, vt
ipse tum audius est dicere, nigellus puer, qui viam
monstrabat, deducit hic hominem, & abducit per flu-
L uium;

uium, qui arcem alluit, glacie concretum: huiusmodi etiam
 tus miser, cum errasset diu, detractis postmodum
 sibus, per niuem raptatus, & demum capite in
 niuem demerso, sublatis in calum pedibus, recepto
 est mane frigore premortuus. Vt hoc quoque
 hominibus exemplo esse possit, intemperantia
 ebrietatis, remis velisq. fugienda.

COLLEGIVM. LVBLINENSIS

L VBLINI vt plurimum tredecim: quod
 quam modo plures, modo pauciores. Sed
 illi supra quattuordecim, neque hi infra octo. Quod
 admodum igitur in nostris difficile, certum affir-
 numerum, ita & in ijs, qui a peruersitate opinio-
 aut vite, vel sapere deinceps melius, vel viuere
 runt. illi enim quinquaginta quattuor, atque eo
 plus, hi vero minimum trecenti censentur: & p-
 que adolescentes ac nobiles. vt eorum tum at-
 genus videatur multum Ecclesie profutura: quod
 delictet & natu minores eorum consuetudine, &
 nuiores auctoritate permouentur. Quod proximo
 venit. Adolescens namque ex ijs vnus sacerdos
 adduxit in oppidulum, quod morte parentum in-
 peruenerat potestatem: luxq. iterum orta est oppi-
 omnibus Catholica doctrina, qui per ipsos trig-
 annos iacuerant in tenebris Calviniana improbitate.
 Quod & in ciuitate vt eueniat, datur opera imp-
 sior. Adiuuatur hoc nostrorum consilium, nuncq.
 satis laudato insituto illo instruenda iuuetutis. Quod

huor iam sunt scholæ refertissima: auditores plus quin-
genti: ita ut quod erat ante Lublini domiciliū, iam ali-
quam Collegij formam acceperit: eo potissimum ex-
cepto, quod temporario sacello pro templo utimur.
quod tamen tale est, ut capiat plurimos. neque enim
angustum esse oportuit, quo tam multi conueniunt.
Sexcenti sunt in eo imbuti Sacramento Confirmationis.
Templum porro ipsum æque atque Collegium pro-
mouetur adhuc eleemosynis ciuium: Collegium enim
donatum fundo suburbano nostris vsibus valde com-
modo: templum autem edificatur strenue, primusq. la-
pis in fundamenta coniectus magna latitia ciuitatis.
Qua in re accidit quiddam mirabile, quod cum opera
duæ quodam in loco seorsum ab alijs agerent funda-
menta, oblita fortassis præfulcire tellurem, ut eam
lignea vtrimque compages firmis nexibus sustineret,
terra agger repentino collapsu obruit laborantes. Dis-
sipatur per urbem rumor secundis auribus heretico-
rum maiora etiam vero affingentium, diuino miracu-
lo subitam factam esse labem in Iesuitarum adifi-
cio, omnes extinctos, qui eis operam dabant. fremere
videlicet ipsi, Deum esse, et aperuisse tandem oculos,
& simul admonuisse homines, ut etiam ipsi aperirēt:
qui enim et quales Iesuitæ, quorum ita inauspicatum
templi esset exordium? sit magnus vndique concur-
sus: egeritur humus ex ea parte, qua obriti esse cre-
debantur. horam fere in ea exhaurienda permulti ho-
mines moliebātur: illi interea nusquam comparebāt:
stantes tandem pone parietem reperti sunt spirātes,
vitæq. manifesti: quibus extractis ac refotis, redijt

L 2 paula-

paulatim visus sensusq. post omnis etiam valem
 bonis Deum collaudantibus, ingemiscenibus
 bis, restituta. Aliud similiter narrabo, quod de
 ribus fidei terrorem incutere poterat, aut saltem
 dorem, ni eum iam pridem cum fide amisissent.
 quentissimo catu in urbem hanc conuenerant, te
 re, vt vocant, iudiciorum. agitabatur ab illis con
 uium plenum hilaritatis & vini. corripitur inter
 subito igni domus, quæ erat nostræ proxima: ita
 dente illa, res nostra agi videretur. hoc inuicem
 se gratantes illi, inuitare se capacioribus poculis.
 satis moderate ferre gaudium, quod oculis haurire
 Sed presentiam suam nobis ostendit Deus: ipse
 violentum ignem, qui nostræ propemodum lambit
 tecta, auertit in hæretici edes, quæ fuerunt fundam
 nostris integris, exusta. quamquam hoc, quod
 me sequetur, notius multo atque illustrius fuerit
 que omnino eiusmodi, vt linguas posset retundere
 loquentium, ne hiscerent posthac contra Catholico
 a quibus Deum stare animaduertunt. Sed hoc nimis
 est, quod dicitur. Durities animi esse solet pœna pe
 ti. Anno superiore, mense Nouembri iam adultu
 pene præcipiti, positum est a nostris in disputatio
 ad euincendam hæresim, id quod est re ipsa veni
 num, vnum esse a Christo Domino Pastorem ac mo
 deratorē orbis terræ in Ecclesia constitutum. Inuita
 si Ebionita, qui hic tabernaculū collocauerunt impu
 tatis suæ. Disputatio biduum tenuit. Die posteriore
 uero quodā supercilio procedit vnus e magistris
 lificantium, Superintendentem appellant, ac principem
 quidem,

quidem, pietatis ostentatione, quo deciperet magis
suos, qui plurimi confluxerant, quasi sollemnes quas-
dam concepit preces, quibus orabat Deum, ut inter
disceptantium, sciens falleret, atque obsisteret verita-
ti, ei divinius os clauderetur. hac velitatione, comit-
titur praelium: conijcere tela ille summis viribus, no-
ster repellere: ille omnem tentare aditum, noster occlu-
dere. fervente tandem per hora spatium magis ac ma-
gis bello, collato veluti pede redintegratur pugna.
hic tibi mucronem alte haereticus extollit, toroq. in
eum consurgit corpore, ut descendat ictu, ut sibi per-
suaserat ipse, inevitabili. Sed mortalia arma, atque
adeo inferna cuncta nibili sunt, cum caelestibus pugnat.
Dissiluit mucro plures in partes: glaciem dixisset: et
in terram defluens, exarmavit subito stupentis manuum
afferebat, nempe locum illum e novo Testamento. Tu
es Petrus, & super hanc petram aedificabo Eccle-
siam meam: sed videlicet illorum praestigiatorum ma-
re, corruptum. Quod tamen effatum, ut ab ipso erat
pronuntiatum, cum Graeca, Syriacaq. lingua testimo-
nio noster coarguisset mendacii, sic ut eius ictus in au-
ditorem retorqueretur, excidit repente homini oratio:
& conversus ad proximam circumfusam multitudi-
nem, Obrudi, inquit, vocem, & lingua obtorpuit. scisci-
tantibus, equis dolor corporis, aut horror febris in-
uasisset: nullus, inquit ille, vox tantum defecit. id cum
publice testatus esset sapius, obtestari impedita men-
te ac turbante lingua, & obsecrare proceres (intere-
rant enim primores regni duo cum frequenti nobili-
tate) sibi ut abire permitterent. itaque sublatus e-

fella, altero in eius locum cōtinuo suffecto, ille
 in eam incidit p̄nam, quam sibi lingua nuncup
 Vulgata ea res per totam Poloniam, & diu ser
 omnium, ac multorum litteris celebrata. Alia
 visa sunt in hac vrbe, quibus diuina effectum est
 uidentia, vt redderetur Catholici firmiores. Vir
 bilis e face Anabaptistarum ad salutarem
 sponte accurrit, eo, vt illa affirmavit, permota
 lo: quod mulierem vidisset Catholicam quidem
 eo nutantem, an in consecrata Hostia sanguis
 sti inesset: quæ quidem cum in ea haſitatione
 municasset aliquando, oppleri sibi illico os sensu
 guine, quem ipsum, ad sacerdotem adiens, multa
 spectantibus subiectum in calicem reuenter
 sit. Pueri quidam baptizati erant ab hæretico
 nihil ijs, vt deesset Catholici ritus, visum est
 oleo sacro inungerentur. Quod cum fit, pueri
 eorum numero, aqua intercute laborans, qui
 bus non longissime abest a mortis periculo, ea
 ad infirmitatem corporis datum esset medicam
 tum, conualescere cepit. Simili beneficio affecti
 pauci, quibus, cum agrotarent grauissime ex
 spe valetudinis, melius factum est, simul atque
 muerunt scelerum virus, quod diu inclusum in
 habebant. Inter hos, eodem remedio, & mulier
 fortunissimo spiritu blasphemie, & vir impuriſſi
 succubo liberati.

COLLEGIUM. RIGENSE

SEQUITUR Rigense Collegium, de quo tamen quid fuerit potius, quam quid sit, effari licet. cum anno proximo fuerint nostri seditiosa tumultu plebis eiectione. De hoc antequam scribimus, quoniam & in vrbe ipsa, & multo magis in pagis frequenti excursionem effectum aliquid ad Dei gloriam, ibimus breuiter per capita, tum vero ad relegationis, ut ita dicam, historiam seriemque veniemus. Habebantur olim in templo diebus festis conciones quaternae, Germanica, Polonica, Lotauica, Latina: & ut in eo saxeto, non mediocri cum fructu. Ad Ecclesiae communionem, ut urbanos paganosque confundam, redierunt minimum quadraginta quattuor, ab herese se receperunt vnus & viginti. Nonaginta tria coniugum paria, qui mutuo tantum consueuerant consensu, Catholicarum caerimoniarum legibus adstricta. baptismo lustrati centum. detestati coram sacerdote superioris vitae flagitia bis centum. Non ignoro haec ampliora dicendo potuisse fieri, & peraeque addi posse de insigni rusticorum pietate, & piscatorum: cum et illi nostros orent, ut herbas, salem, frumenta, aquam, agros prosequantur prece: hi ut retia. quo impetrato, morbos illi auerti a corporibus, a satie grandinem, pestem a pecore: hi vero beneficijs exolui retia profitentur. Sed de his sileatur pro tempore, quae & alijs perscripta sunt annis, quandoquidem ea vrgent proprie, quae hoc biennio acciderunt. Per-

L 4 sequar

sequar enim per summa rerum fastigia eum sine in-
 nem, quo sunt nostri Riga expulsi. Ad quod primum
 narrandum non aggrediar, antequam repetiero, tum ex
 bus seminibus tam fertilis in hoc vulgo adu- non fug
 nos excreuerit ea seges malevolentia, cuius den- sed adob
 maturitas in proximum annum erupit. Riga in- tinaban
 nia est eo terrarum tractu, qui mare contingit, que ing
 permultos ante annos Lutheris veneno infecta est, eius
 ipsa diuiditur in genera ciuium, in Optimates (Se- lius in
 appellant) & Plebem. Magnum semper illorum ut & c
 iam inde a principio constituta in ea vrbe Soci- que, at
 erga nos studium, magna amoris significatio. Te li pror
 contra: ministrorum nempe inflammata facibus, esset i
 strorum aduersari omnibus consilijs et factis, priore
 non esset tutum iter die medio per urbem: Non p
 enim erat obscurum in nos odium, idq. instum- prum
 nitus & iniustum in animis sensibusq. multo- sam an
 quo ita feruebant ferebanturq. ut palam execre- nemp
 tur, pestemq. omnibus exoptarent: nec male- precl
 profunderent modo, sed illud etiam studio sibi- bus v
 rent, tertere nihil referentes intentu palme- fessio
 strepituq. scloporum, & tuebant illi quidem, danc
 circulis publicisq. turbulenti cœtibus sese ad no
 incitabant: nec audebant tamen in nos facere im- iam
 tum viuentē Stephano Rege, Patre ac Patrono enim
 stro, sine simulatione causæ, quam nec meditari- erat
 rerant verisimilem, nec eloqui probabilem, atq. ras
 interea nocendi cupiditas ab hæresi, nutricula loco
 seditiosorum, quorum rabule pro suggesto in Pont- ciosu
 cæ Maximū, nosq. qui essemus de eius grege, tunc reco
 sine

sine inuehebantur. oblatum est autem nescio quid
primum, vnde parua e scintilla, incredibile est, quan-
tum exarserit incendium. Interdictum erat, quod nos
non fugit, adolescentibus aditu nostrarum scholarum:
sed adolescentuli aliquot nihilo minus clanculū ven-
tinabant. ex his erat, admirabili indole virtutis at-
que ingenij Bernardus Echius, Burgrauij Regij, id-
est, eius, qui Regis personam in hac vrbe sustinet, fi-
lius: in cuius optimam mentem ita se Deus infudit,
vt & omnium primus sit confessus, & alios quin-
que, aut sex ad nostras scholas adduxerit: tam viri-
li prorsus constantia, vt cum virgis propterea casus
esset in schola Lutherianorum, nihil remiserit de
priori proposito, plures potius secum atraxerit.
Non posse hoc ferre aduersarij: itaque consilium ca-
ptum de adolescentulo Gedanum per studiorum cura-
sam amandando. Fit mutatio loci, non ingenij. Hic
nempe etsi per annum obsessa a magistris cessauit
praecleara adolescentis virtus, occultis tamen itineri-
bus venire interdum ad nostros, ibiq. clandestina con-
fessione communire peccatus, & aequalibus exinde Ge-
danensibus nonnullis persuadere, vt Gedano relicta,
ad nostros in Bransbergense Collegium se cōferrent.
Iam igitur virtus lucebat in tenebris. quamquam
enim sedulo obstrueretur, ipsa tamen obstructio non
erat ita obducta, quin per aliquas interdum strictu-
ras praestringeret oculos inuidorum. Ipse quidem in
loco sermonis ansas dabat, quibus curiosum suspi-
ciosumq. illud hominū genus, qui hoc vnum agebat,
reconditos ipsius sensus tenere posset. Itaque & cir-
cumue-

cumuenire adolescentem insidijs, & oppugnati-
 tionibus: quas vtrasque Deo adiuuante, et
 cente prudentia, refutabat. Immo uero has
 machinas ubi agnouit adolescens, sese penitus
 rit, & Catholicam religionem confitetur ample-
 cum qua aut viuendum sibi, aut pro ea mori-
 Hanc post generosam confessionem, iniurijs plu-
 affici, & appeti contumelijs, quas pro fide
 æquo animo libentiq. tolerabat. Denique ut
 rit omnibus, eius virtutis animiq. firmitatem
 gnari non posse, timore videlicet ne alios abdu-
 saltem ut alio ab eorū oculis concederet, ei au-
 fuerunt. Hæc interea adolescentuli fidei & con-
 tie fama Rigam implet, atque ut ex longin-
 ior: accenditq. animos maleuolorum, qui intus
 bant consilia, intentiq. omnes aucupabantur oc-
 nes odij expromendi. Ilicet, ad Senatum accu-
 onerant Senatorum aures conuicijs & querel-
 temni a nobis decreta ciuitatis, corrumpi iuuentu-
 Papiſtarum disciplina. Enimuero omnibus modis
 primendam, ne serpat longius, tam impoten-
 audaciam. Allegantur ad nos continuo a Senatu
 plebe quaterni: edicunt & interdiciunt graui-
 positis pœnis, ne puerum omnino aut adolescentem
 quemquam non dico ad gymnasium, sed ne ad
 mus quidem ad colloquium. Eadem opera quatuor
 de Patre Rectore, quot ij fuerint, quorum audien-
 fessiones, quot communicauerit. Verum tale ius
 sum datum est, ut præciderit omnem eiusmodi in-
 rogationem. Perlatus huius rei nuncijs, ne-
 enim er-
 cumq. i-
 ret: qu-
 litteris
 ut dice-
 dem per-
 certe q-
 fit. et q-
 contra
 naq. no-
 potius
 masq. e-
 flabelle-
 Sed ho-
 tur su-
 pecuni-
 nium c-
 teris n-
 bis, q-
 gij fun-
 deniq-
 vir g-
 ciem
 nalis
 deind-
 tum s-
 tem a-
 re qu-
 loy in-
 mine
 enim

enim erat obscura, aut occultari poterat, ad Regem,
cumq. ita percussit, ut Rigenses statim accersi iube-
ret: qui non ausi sunt in conspectum eius venire sine
litteris nostris, quibus daretur testimonium egregia,
ut dicebant, eorum erga nos voluntatis. et sunt qui-
dem perscriptæ litteræ, si non omnino quas volebāt,
certe quas veritas ipsa ac temporum ratio expres-
sit. et quamquam iussu Regis rescissa publica omnia
contra nos decreta coram Radiuillo Cardinale, pristi-
naq. nobis iura reddita: apparebat tamen consopitum
potius ardens illorum odium, quam sepultum: flam-
masq. excitaturum statim ut aura existeret aliqua,
flabello augenda ministrorum, quam arte captabant.
Sed hoc tempus nimium longum videri. Falsum igitur
subornant testem, & promissis oneratum &
pecunia, qui Rectorem contra & Senatum testimo-
nium dicat: a Senatu scilicet ad Patrem Rectorem lit-
teris missis, dono datum Societati armamentarium ur-
bis, quod est Collegio continens: approbatam Colle-
gij foundationem, quam Rex ipse statuerat: summum
denique templum pretio venditum. Verum ille idem
vir grauis, & testis egregius, quo id aliquam veri spe-
ciem haberet, comminiscitur, litteras illas in Card-
nalis aula recognitas, & confirmatas fuisse. nominat
deinde alterum testem, virum quidem non inerudi-
tum, quippe candidatum iuris, sed infirmum geren-
tem animum, timidumq. natura. Hic primum nega-
re quicquam sibi compertum esse: sed rapitur nihilo-
minus in ius ad Prætorium plebis: circumstant ho-
minem lictores, adest carnifex; expediuntur tormen-

ta, proponitur gladius, ni verum, id est, quod
 que collibitum esset illis, sponte fateatur. titulinen
 re ille etiam nunc tremens ac metuens omnia literaru
 de ubi rem videt serio geri, cum animo esset, tunt igit
 mus, humili ac demisso, aliorum infamia reclusus, noctu ad
 riculum suum, exultare confestim plebs insolentia, sentantur
 titia, per urbem volitare, portas claudere, bat in ep
 rios longo agmine ad nostrum Collegium ad stolam, si
 re. Interrogatur Rector praesente Iudice quid illi, scire
 num de commentitijs litteris: negat quicquam ni non su
 scire: furere illi, et minari graviora: intravit fensione
 gy septa a geminis cohortibus in cubiculo ribus Re
 custodiri iubent, ad eum vix vni ad necessarium nulla adf
 stranda corpori, patebat aditus. et si Pater disceptat
 eos dies, quibus res tanto erat in discrimine, monibus
 sos etiam custodes in magna dignatione fuerunt. men ant
 verbum quidem paulo sequius accideret ad dem exp
 quamquam se ipse parabat hoc tempore ad petrata.
 magno animo oppetendam, iam enim geminam maxime
 par testium, quorum hic metu habebat adfirmam firmanti
 linguam, ille mercede, praclarum testimonium cum ve
 suum iure iurando scriptoque si maneret. Itaque pacem i
 a Iudicibus non audiretur, nisi si loqueretur Credidi
 si vellent, per breues ad civitatem dat litteras res alite
 testes innocentiae, atque indices voluntatis. Sibi Rector t
 dem mortem, si pro defensione veritatis progrederetur nes: et
 tus incolumitate, meri contigerit, immortalitatem melijs, p
 futuram: videant proinde ipsi quid Senatui, quid tum ace
 gi, quid Deo Iudici respondeant, advocati exant Februar
 rea Senatores ab illis civibus, qui concitarant busdam
dam ab
tinnat

atitudinem diligens agulabatur quaestio de crimine
literarum: nec gratum responsum eliciebatur. remit-
tunt igitur nonnihil de ferocia: portas urbis aperiunt.
noctu ad Rectorem in Collegium: explorant iterum ac
scitatur. Ille in eo perseverat, quod scriptum habe-
bat in epistola, quam ad eos miserat mane: qua epi-
stolam, si sit opus, vel sanguine meo consignabo. Tunc
illi, scire se nihil licere sibi in eum: quia eorum ditio-
ni non subesset: orare tamen, ut quae pro Senatus de-
fensione dixerat, ea se polliceretur coram disceptato-
ribus Regijs esse dicturum. Immo vero, inquit ille, ut
nulla adspargatur macula Societati meae, si non detur
disceptatores, meo iure ego ipse postulabo. His ser-
monibus habitis, absoluerunt Patrem: omnium ta-
men ante iniuriarum & maledictorum verbis qui-
dem expetita venia, sed re ipsa & factis facillime im-
petrata. Quod ipsis quoque aduersarijs, Lutherianis
maxime, admirationi fuit, id se non facturos fuisse co-
firmantibus. Neque enim id mirum, excipit Rector,
cum vestrum istud, quod ebullitis Euangelium, non
pacem inter homines, sed iurgia & rixas serat.
Credidisset aliquis hic motum plebis consedisse: sed
res aliter habuit. Euocati paucis post diebus non
Rector tantum, sed quotquot erant e Collegio om-
nes: et singuli interrogati, totq. vexati contu-
melijs, praecipue Rector: ita denique in omnes scui-
tum acerbe, ut ea die (erat autem postridie Nonas
Februarias) nisi Divina affuisset providentia, & qui-
busdam iniecisset mentem ciuibus, ut arcerent tur-
bam ab improbo conatu, conclamatum esset: sed quo
insensum

infensum magis, atque infestum erat vulgus ab Reg
 magis beneuolo & constanti utebatur Senat. de, &
 Et enim Senatores nostrorum magnitudine animi exposi
 que fidei, etsi antea suadere discessum, & in affectu
 currusq. offerre: postea retinere auidius ceperunt. & in p
 Ergo vt saua illa tēpestas detonuit, comprehēdit vix me
 illi testes a Senatu, cuius causa coniuncta erat primor
 nostra: atque ex ijs alter conuictus conscientia Etoribu
 minis, cum paulo negligentius asseruaretur, deinde
 muliebri veste profugit, ad Rectoremq. post pr
 qui quamdam secesserat in villam vndecimo ab rerum
 milliaro, dum illa filescerent turba. Ad hunc Poloni
 se abiicit pedes, multisq. lacrimis sibi ignoscit Recto
 lat. erigit hominem Rector, confirmat, reddit homini
 & bonum pro malo reddens, Catholicis imbuere vbi ne
 ceptis: qua de re etiā nonnulla in vrbe prius locum
 cum illo: ita ut publice eo in loco abiuraret sibi: sibi:
 & vicenis litteris, quas sua scripserat manu, sig occasi
 ob signarat, ad varios missis, falsum quod dixerat enim a
 stimonium, reuocarit. lux quaedam offerri vix Andre
 natoribus ex huiusce rei nuntio: aduersarij ductus
 frangi & concidere animis, quorum nonnulli, et robor
 chitecti quidem sceleris, submiserunt ad nos Quod
 primarios, qui pro eis deprecaretur. Et hunc tam co
 rei exitum non ipse solum Cardinalis, sed alij Steph
 proceres non pauci suo chirographo ac litterarum quam
 simonio confirmarunt: vt iam os aperire alij nō fus. qu
 derent, nec possent: accusare tamen ipsi credulit omnia
 suam, se inductos ac deceptos dicere: a principib. templ
 cryatum: rem non fuisse optime cognitam. Ecce vt qu

ab Rege fulmen, litteræ videlicet ad eos & iracunde, & graues, quibus nobis factas iniurias seuerius exposulat, easq. eo habiturum numero, ac si eis ipse affectus esset. Verum, vt difficile est incitatum semel & in procliue labentem populi rabiem continere: vix mensis abierat, cum coniecti sunt in carcerem primores Senatus duo, dissipato sermone, quod ijs auctoribus, templa duo primum in Regiam potestatem, deinde vero in nostras manus venissent: ijdem paulo post producti in publicum, capite plectuntur. Harum rerum nuntijs ad Regem, & ad nostros perlatis in Poloniam, Rex ipse, Patresq. nostri missis ad Patrem Rectorem litteris, monent, vt concedat iam cruenta hominum ira: neque enim ibi locum esse Martyrij, vbi nec ratio, nec supremi magistratus auctoritas locum habeat: cedat porro ipse, aliumq. substituatur sibi: non defuturas alias de Ecclesia Dei merendi occasiones. neque id ex vano perscriptum: statim enim a viro sapientissimo, atque homine integerrimo Andrea Patricio Nideschio, Liuonia Episcopo abductus est ad Liuoniam totam lustrandam, eamq. roborandam in fide, aut ab impietate remouendam. Quod opus cum feruet, interuenit medius (o incertam conditionem hominum, instabilemq. naturam) Stephani Regis obitus, non magis Poloniæ Regno, quam Catholicae religioni, nobisq. omnibus luctuosus. qui cum Collegia nostra in omni sua ditione fere omnia locupletauit & ornavit, tum maxime Rigense templum instrumento præclaro, sacraq. suppellectili: vt quo excellentior illius fuit pietas, atque erga nos
studium

Studium, eo gratioribus animis, eius colere be-
 maioREQ. desiderio tanti viri memoriam profes-
 beamus. Post eius mortem intentus ille arcu-
 ris popularis, quem Catholica fidei odium in
 per direxerat, quā sagittam aliquot ante ante
 potens Stephani manus sustinuerat, maiore
 intorsit, quam ictu: sumus enim denique Riga
 sed incolumes omnes ad vnum. res autem bo-
 modo. Cogitur ab illis concilium, statuitur de
 eijciendis, leniter quidem si assentiamur: sin-
 vi & ferro. Veniunt ad nos postridie Kalenda-
 tumbres Senatores aliquot, & Tribuni plebis
 nistriq. Lutheriani, duces & auctores precipi-
 rum coitionum. Exponunt non placere ciuitate
 in vrbe essemus: edicunt exilium de sententia
 li: domum nostram uelle ipsos: eius clauis: effligi
 interdicunt sacris omnibus: etiam ad duas illas
 nes (de quibus alias est scriptum) que sola sex
 mo fere abhinc anno ut in sentibus rose, Catho-
 restant religionis, restiq. colentes. Non tamen
 tus ad hac Prorektor, minus licet ualenti corpore
 que imbecillo: bonorum enim implorare fidem
 care ad Regem futurum: Societatem nullo iure
 lege, nullo crimine ciuitate expelli. surdis illi
 nia auribus. Nihil iure ne an iniuria argumentan-
 fert, uolentibus nolentibus emigrandum est.
 Etis spatium impetratum, arreptis hoc tempore
 uibus, exultantes gaudio, atque insultantes in
 sacrosanctum templum profani, mox profanant
 trant: sacris altaria exuunt operimentis, icones
 turbant

turbant
 insigni
 na. quaj
 ex ea e
 ce Rom
 pauca q
 las vir
 stodien
 rentur,
 eludem
 socios i
 qui pro
 plaustr
 tione. T
 ad Pro
 norum
 nos: ex
 maies
 frustra
 popul
 diuion
 in ear
 retico
 cesser
 tatu,
 at illi
 dium
 gratu
 dita,
 dies
 turbant

turbant, euertunt, excindunt, delent omnia pietatis insignia: tum infanda quadam insusurrantes carmina, quasi expiassent ad eam, quam demoni dicauerant, ex ea eiectum demonem increpant, deq. Pontifice Romano actum ingeminant triumphum. Nostri pauca quadam in proximum cœnobium ad sacras illas virgines, de quibus modo dicebamus, afferunt custodienda. Excepti videlicet, quotiescumque egredierentur, fremitu populi, ac sibilis exprobrantium atque eludentium. spoliato denique & clauso templo, noctu socios includunt domi, dispositis armatorum excubijs, qui prohibeant egressu. Mane baiuli mittuntur, & plaustra, a quibus adiuuemur in rerum exportatione. Prorektor, quantum vires ferebant corporis, it ad Præfectum vrbis, ipsum quoque e fœce Lutherianorum. exorat vt secum eat in Prætorium ad Tribunos: ex postulat grauius de Societatis iniurijs, Regiæq. maiestatis: docet nihil actum iure, nihil legibus: sed frustra: eo videlicet confugiebant. Quod ratum erat populo, irritum fieri non posse, & periculum fore seditionis. Nostri itaque domo abire iussis, intromissi in eam turbines illi ac procellæ pacis ac religionis hæreticorum ministri tres cum vxoribus, liberisq. concesserunt tamen nostri primum, Præfecti ipsius inuitatu, in arcem, quæ pertinet ad urbem, eiq. adheret. at illi iam compotes voti non tacitum continere gaudium suum: quin clamoribus, ærisque campani pulsu, gratulationibus, quibusq. alijs multitudo solet incondita, significare letitiam. Iamq. aderat anniuersarius dies Beatæ Virginis, Deoq. dicatæ illæ virgines duæ

M (qua-

(quarum altera centesimum excessit annum, ab eo non longius abest) ieiunijs se & compressibus ad sacram Synaxim comparabant. quum cum olfecissent demonum canes, magno ceterum in Cœnobium: mortem minitantur virginibus, consilio desisterent. illa nihil metuere, superuacuas alij, qui eas deducere moliuntur: nullo modo id furas virgines affirmant: appellare Patres Societatis, quorum fidei essent a Stephano Rege coram ad extremum, cum omnia velut vana, ac sine effectu nihil proficerent, impudentis licet populi furor, cuncta victus, cœquieuit: victoria penes virgines. At nostri interea in vicinis vrbis arcibus, non pradijs rei Catholicæ nauantes operam, tandem rari decreuerunt, quoad in ijs terris (quod breuius fore, Dei videlicet nutu, qui oriri facit et vrbis lumen suum) disiecta hominum perfidia, vrbis caligine, Sol e celo clarissimus affulserit pulcherrima veritatis.

COLLEGIVM. CALISSIENSIS

HOC Collegium, de quo fundando iam dicitur, nunc tandem, idest, fere ante quinquennium, fundatum est pietate ac liberalitate Nicolai Carchouij Archiepiscopi Gesnensis. hic enim quo est Catholicæ religionis studio propaganda, simul atque euectus est ad summum Gesnæ Sacrosanctum, nihil habuit antiquius, quam vt & Societas Collegium, & clericorum Seminarium Calissij haberet.

ret. Mora nonnulla obijciebatur consilio, quod non longe abesser (milliaribus nempe non amplius septuaginta) Posnaniense Collegium, inchoatum illud quidem, sed quod perfici prius oporteret. Quod videbatur impedire, auxit potius animum optimi Antistitis: utrumque enim præstitit: & extremam imposuit Posnaniensi manum, in aliena licet diœcesi, et Castellensi condidit, dotavitq. ut parca præterea desiderentur: ac si vita illi suppetat, nihil sit in posterum defuturum. Collegium ac templum sedulo edificantur, cui quidem templo, cum primus poneretur lapis, ipsemet adesse voluit Archiepiscopus, & sollemnem illam coonestavit cærimoniam, non sine gratulatione multorum, & cum magna commendatione Societatis: quam eo die pro concione laudavit vir omni laude dignissimus. Duodecim in hoc Collegio versantur: classes discipulorum quinque: nam etsi in tribus tantum docent nostri: reliquis tamen duabus ita præficiuntur, ut in illis æque docere videantur. Discipuli quingenti: quorum Studium in utraque instauratione, verna & autumnali, excitatum est publicis actionibus, ad quas factus est maximus spectantium concursus: tanta cum eorum approbatione, ut cum iam omnes ciues suos a nobis liberos institui postulent, hæreticorum Synagogæ euauerint. Redintegrata est schola nobilium, quæ ante erat dilapsa: itemq. Sodalitas Beatissimæ Virginis, quam septuaginta adolescentes omni Christianarum genere virtutum ita illustrent, ut eam cum intuentur Catholici pietate inflammentur, hæretici vrantur inuidia. Non vagabor longius in

305
M 2 comme-

commemorandis eorum exercitationibus: solus
 vnus, ex quo coniecturam liceat facere de septem
 septem videlicet, octoue ex ijs priore anno in
 tem nomina dedisse. Ipsi deinde, qui ad nos ita
 lescentes, cum omnes proficiunt in litteris, tem
 pauci, vt sunt plerique parentibus hareticis, Ca
 eos se fore profitentur. Vnus quidem ex ijs, qui
 suis ad nostros ventitabat, magnum dedit spei
 probitatis, & constantia: neq. enim postea audivit
 qua Lutherianū patrem, qui eū abduceremolū
 a fide, quamuis furēter irasceretur: & post eū
 tem, matre primum inuita, postmodum permittit
 & ad nos adit, & sacrosancta mysteria publici
 quentat. Nec vero tantum scholis in gymnasio
 lescentia, sed concionibus etiam (quarum munus
 su Praesulis nobis tantum incumbit) in templo
 qua aetas adiuta. Conuersi ad fidem ab heresi,
 hoc tempore, quo hic fuimus, quadraginta: hoc
 nio vnus & viginti: a Schismate octo: ex eorum
 vinculis peccatorum integra confessione, quam
 poterant replicare memoriam prateriti temp
 quadringēti. multi deposuerunt inimicitias nos
 oratione permoti. Denique, vt cursim dicatur, a
 lium, consiliū, solatium non defuit a nostris: quia
 quidem per illos fieri potuit: & ijs, qui laborant
 in nosocomio, & ijs qui in carcere: vni postremo
 cum truderetur ad supplicium, etsi primo nihil
 se habebat moriente corpore mortem animae su
 sam, in medio itinere se ad Deum conuertit.

COL

COLLEGIUM. NIESVISIENSE

IN NIESKISIENSI Collegio priore an-
no septē, posteriore duodecim fuerē: quo quidē
anno, vt multiplicatus est numerus, ita etiam magni-
ficata letitia. Sed quoniam nunc ibi sumus, vt duorū
annorum res gestā narrentur, vtrumque coniungam:
sed nostro more, pauca de multis. Qui a duplicibus
aduersariorum castris ad nos transferūt, sex & sexa-
ginta censentur: sex enim & viginti a schismaticis, re-
liqui ab hæreticis defecerunt. Quadräginta quinque
emendatioris vitæ genus amplexi, cum aperta dete-
statione superioris, cuius omnes maculas confessione
purgarunt. confirmati qui lababāt in fide plures sex-
centis: ad captiuos redimendos & subleuandos pau-
peres scholasticos floreni mille & quingenti, piorum
liberalitate collecti. Adolescentulorum, quos litteris
erudimus, par qua proximis annis diligentia, nume-
rus duplo maior. ex horum numero conflata est Con-
gregatio, quæ Sanctissimam Dei Matrem patronam
habet: de qua, si iniurijs reliqua consentient, magna
omnia polliceri nobis ac sperare debemus. Non par-
uus etiam concionum est fructus: sed ille præcipuus,
quo maxime est in matrimoniorum ritu celebrando
laboratum. Præua hic quædam radices egerat cōsue-
tudo, vt pueri vix puberes, cum puellis, quæ nondū
maturæ essent, sine Ecclesiastica vllâ cærimoniam iun-
gerentur. quæ in re illud quoque suberat malum
quod, qua lenitate copulati erant coniuges, eadem,

aut maiore separabantur: ita vt & alios sibi
 quærent femina iam adultæ, & uxores aliarum
 Hac igitur vt consuetudo sibi pitus euelleretur
 tum est, vt Concilij Tridentini decreta seruari
 & consimili ratione data opera, vt qui coniuges
 secundas nuptias nullo iure transferant, ad priores
 rite atque ordine reuerterentur, quamquam
 conciones redeam, vt rerum omnium initia soler
 se tum exigua, tum etiam difficilia, cum sub Quinquagesimam pauci conuenirent, relata res est ad illu
 ssum Ducem Collegij fundatorem, is statim con
 tibus ciuibus edicit, vt ad conciones adessent, qui
 neglexerit, non impune abiturum. Itaque celebrata
 capta concio, cum eo, de quo modo dixi, profectus
 animorum. Curatum est etiam certorum hominum
 Sodalitium, qui aduigilent ne agroti moriantur
 sine perceptione Sacramentorum. itaque numero
 to frequentius, & maiore comitatu, quam ante
 agros Eucharistia defertur. Duorum baptis
 in hac vrbe sollennia fuere, viri, et puella. Iudæus
 ille & in robore ætatis: hæc virgo in flore ipsos
 videlicet ex Arianis nata, reclamante matre, pater
 secuta est, qui triennio ante recantauerat: quod
 minus mirum videri debet: cum sex ipsos
 quando pagos ad sanitatem redire contigerit. crederentur
 enim sunt a nostris in vicina loca excursions
 sane inutiles: illa profus utilis: qua cum
 quidam Catholicus nostros euocasset, ipse primus
 exercitationibus instructus & cum tota familia
 fessus est. multorum simultates sublata. ab hæreticis

eo Archimandrita in publico colloquio extorta confessione de numquam interrupto Romani Pontificis in Ecclesia Principatu. Maximo illud etiam fuit religioni Catholicae adiumento, quod cum Raduillus Cardinalis huc venisset ad sacrosanctum Chrisma impertiendum illis, qui eo carerent, quam maxima contentium fuit, & communicantium multitudo. Lustravit hic vir optimus & de Societate optime meritus Collegium nostrum: inspexit formam & aedificationem templi: quod quia videbatur futurum angustius, auctor fundatori nostro fratri suo germano fuit, ut novis iaciendis fundamentis, magnificentius multo conderetur ac plenius dignitatis. Et quoniam principum virorum facta mentio: ne Illustrissimus quidem Dux Lucensis praetereundus videtur: qui cum se ad Catholicos olim aggregasset, fatetur se non posse conquirere, donec in suis terris, nostrum aliquod, aut videat Collegium, aut certe, si forte Niesuisiensis propinquitas obstiterit, Probationis Domum. Fundatoris autem Niesuisiensis haud facile cogitando asequatur quispiam, quanta sit erga nos liberalitas: in ijs praesertim rebus, quae ad templi ornatum, cultumque pertinent. Donavit nuper, ut omitamus cetera, Crucem ex auro solido, clavis gemmatis magna specie, fulcro argenteo. Donum tum per se pulchrum atque eximium, tum sanctum, & quanti vis faciendum, propter emblemata, quod habet particulam salutiferam Crucis.

COLLEGIVM. DERPATENSIS

DERPATI nostrorum, qui nunc demum
decim numerantur, cura præcipua triplex
est. Quidam enim suam Polonis, Germanis alijs
nibus plerique operam dicant: liquid etiam
funditur in Moschos. nec paruum utilitatis fructum
præbet adolescentium Seminarium, de quo aliam
pistis: cui Rex Serenissimus Stephanus, non diu
quam terras relinqueret, templum & perantiquum
& amplum Sancti Laurentij, haud procul ab
& finitimos pagos tres cum iure colonorum
buit, ad vitam sustentandam. hi autem adole-
et si in nostram venire disciplinam: hoc tamen
to quodam & consuetudine proprium habent
biscum pane certent in salute proximorum:
hoc quidem dictu est, sed non parua materia
tionis. Nã, ut scilicet de progressione in
litterarum: quid dicemus de eorum pietate, qui
quenter sacra obeunt mysteria, de virtute par-
de regendi contentione rebelles animi motus, de
gatiõibus corporis vltro susceptis, vt freno indige-
de sollempnibus comprecationibus, de pompa in
catione Eucharistiæ anniuersaria, quam ea modo
celebrant, eo sensu rerum diuinarum, vt ab ipse
fidei nostræ aduersarijs iure laudentur? Quod si
sent hæc omnia, illud quantum est, quod ipsi
pagos vicatim circumeunt, Estones erudiunt, ex-
liunt, informant? ut noster cum illis fructus com-
nicari d

lio ac la
quinis a
haben
concion
animor
Etrina
no victi
Duode
perunt
anno
eam c
ta est
trouer
cijs de
millia
ta car
munia
tia, m
rum
diffic
agni
men
que
magi
vetu
leret
bus,
sacri
illis,
nicari

nicari debeat, qui easdem res communi prope consilio ac labore gesserunt. Adiuuantur igitur in vrbe, in quinque adibus, quarum omnium nostri procuracionē habent, Poloni, Germaniq. ad quos binæ habentur conciones: nec desit suum quoque Estonibus pabulum animorum. traditur etiam in compitis de more doctrina Christiana. Lustrata plus quinquagies vno anno vicina circum oppida: & fructus respondit labori. Duodecim hæreseos, nouem schismatum vincula diruperunt, quibus tenebantur astricti. Baptizati eodem anno (nihil enim diserte perscriptum est de altero, eam credo ob causam, quod post mortem Regis secuta est inter principes viros duos de vrbe statu controversia, quorum tamen vterque nos studet beneficijs demereri) Baptizati igitur vno anno supra duomillia hominum sexcenti septuaginta: baptismi expleta caerimonia in capitibus plus mille. mitto alia communia. Mira est enim erga nos Estonum obseruantia, mira pietas diuini numinis, mira rerum sanctorum veneratio. ex quo factum, vt mulieres nonnullæ difficultate partus, quædam ægrotatione corporis, agni fuerint cerei gestatione liberatæ: vna quidem ad mentē unde eam expulerat furor, reuertit, lustralis aqua aspersione. Multi quoque imperiti incertum ne magis, an impij sublatis ritus, qui longa olim fuerant vetustate firmati. nam cum in siccitate maxima solerent rustici ad eliciendum imbrem amicum frugibus, tonitruo supplicare, ac fulguri, ad certas etiam sacrificarēt arbores, mali auerruncandi: persuasum est illis, vt ab istis omnibus idolorū cultus reliquijs absterent.

nerent. perpurgata similiter multa Christiani-
 moris instituta, sed in quibus antiquae adhuc
 rent nonnulla superstitionis vestigia. Paucitas
 rariorum facit quo minus extremos Estonas
 bus & lacus, ut aiunt, & serpentes veneratio-
 ficiuntur, percurrere possimus. Et accessisset
 eto operarius vnus e Liuonia curionibus, nullo
 ipse, & Episcopus re cognita cum Praeposito
 ciali egissent, ut ille ne tam cito desereret
 suos. quid autem negari poterat Regi optimo,
 in hoc etiam Collegium extremis paene temporibus
 quibus obiit, tanta extitit liberalitas, ut ter
 quingentos florenos annumerari iusserit, & affe-
 ri fundum pro fornace lateritia, feceritque, in qua
 que silua cadua, materiae potestatem, quam ob
 & Collegio multae commoditates, & magnus
 nasio decor accessit. Nunc, quoniam Regi iam
 tuo gratias agere non possumus, habeamus
 animo, eiusque munificentiae predicationem, quam
 qui oratione nequimus, memoria potius, quam
 cis testimonio conseruemus.

DOMVS. VTRAQUE. CRAC
 uensis.

CRACOVIAE, duae sunt nostrorum
 Domus Sanctae Barbarae, ubi duodecim
 sustentantur misericordia. Domus Sancti Step
 quo Nouitij Bransberga comigrarunt. suis
 pro portione fructus. quamquam tyronum, ut dec
 maxime

maxime spectatus domi, veteranorū foras emicuit:
his enim ministris vsus est Deus in hominibus cē-
tum quadraginta, ab hæreſi, ſeptem a ſchiſmate,
a pellicibus totidem, alijs ab inueterato odio, quam-
plurimis a deprauata viuendi conſuetudine reuocā-
dis. mille quadringēti ſoluti erratis omnibus, quibus
ſe ante irretierant. duo e cœno Anabaptiſtarum ſa-
cra vſi aqua ad animos eluendos. ſpiritualibus
commentationibus exculti non pauci: magna viſ pe-
cuniæ, in qua comparanda non bona interceſſerat ſi-
des, aut relata quibus poterat, aut, ſi hoc nō poterat,
in pios vsus conuerſa. captiui redempti. per fugā duo
ad ordinem, quem deſeruerant, reducti. libri, quibus
impie utebantur quidam ad demonas euocādos, cum
omni inſtrumento combuſti. edoctus vnus quidam,
vt cum ſibi ex certa verborū formula vnum ex An-
gelis vocatum apparere exiſtimaret, eum ſpiritum
nequam eſſe intelligeret. quod exitus ipſe comproba-
uit. coactus enim demon inuocatione Diuini numinis,
boni Angeli amiſit ſimulationem, & horribilis ſpe-
cie canis truculentus abſceſſit: magno ſtupore eorum,
qui ſpectaculo intererant, & metu. Ad Sodalitium il-
lud, de quo dudum ſcriptum eſt, Miſericordiæ, acceſſio
proxime Mons, vt dicitur, Pietatis, vnde mutua ſu-
mitur pecunia gratuito beneficio. Nec minus egre-
gie collocatus labor in vicis & caſtellis propinquis:
in eorum vno, quoniam ſilēda ea ſunt, quæ, licet ma-
gna, conſuetudine viluerunt, expiata parœciæ duæ,
quas hæreſicorū ſcelus inſpiauera: tanta cū vicano-
rum letitia, ſitiq. diuini verbi, vt ſacerdotem vnum
quam.

quamdiu ibiversatus est, quotidie quater concinator
oportuerit, ut omnibus satisfaceret. Verum hoc
sequitur, tale est, ut eo veluti argumento videtur
Deus, quanta suorum esset vis Sacramentorum
strare voluisse. Quidam elinguis erat & mutus
loquacibus tamen nutibus signisq. quicquid
diuinam legem admisset, sacerdoti primum
sus, cum deinde eum accepisset ore, qui aperit
mutorum, oris vinculo solutus, & explanate
ceps & clare prolocutus est, sine vlla causa,
eximeret miraculo. Mirum illud etiam accidit
be, quod cum ad Deum propitiandum, quadraginta
rum horarum ageretur aliquando in templo
supplicatio, quod factum est in impeditis hisce
pub. temporibus sepiissime, hæreticorum synagoga
ipsa vrbe media viginti ab hinc annis extructa
pueris ignotaq. plebe, excisa, euersa, exusta est
lo eius iam relicto vestigio, nulla eius spes reliqua
de integro reficienda. qua in re illud quoque
uatum, quod nullum ex eius mali contagione
cetera ciuitas accepit, ne ipsa quidem vicinia: nec
autem quod binæ Sanctorum imagines in sculp-
lapide, & ad domus parietem affixæ, saluæ, atque
tegra euaserunt. portentū, ut speratur, eradenda
nis ex hac vrbe hæreseos, quæ sensim delabitur
reducenda veteris pietatis. et si aduersarij rumo-
tur aduersum nos, vel falsis affingendis criminibus
serendis mendacijs. Exijt rumor ex vrbe quada-
ctore incerto, tres e nostris Cracouia atrocitè
pœnam suspendio dedisse. et credebatur videlicet
cinato-

cinator
ventis
scopo, &
ret. M
tur, ead
volati
puntu
ni dom
mi Th
Annæ
fere qu
bus in
ta est
prorsu
dentia
qui ha
agros
bini e
essent
ne sin
RE
I N
a
siluan
stris i
tes du
pueri

cinato-

cinatorum testimonio . qui tamen ne inanibus hisce
 ventis velificarentur sibi, visum est, & Regi, & Epi-
 scopo, & Praefecto vrbis efficere, vt veritas elucesce-
 ret. Missis itaque litteris, quibus falsum coargueba-
 tur, eam in oram vnde manauerat fama, omnem illam
 volaticam fabulam difflauerunt. quam ob rem rum-
 puntur haeretici: maxime cū accesserit Sancti Stepha-
 ni domus, ac templum, vt diximus, concessu viri opti-
 mi Thomæ Plaza, & beneficio spectatissimæ feminæ
 Annæ Zehomiensis Castellanae. hanc Domum habent
 fere quinquaginta: tres sacerdotes, reliqui Novitij. qui
 bus in summa annonæ caritate, quæ (vt fit) consecu-
 ta est bellicos tumultus , vt nihil defuerit, Diuina
 prorsus prouidentia factum videtur. cui etiam proui-
 dentia tribuendum illud, vt nostræ villæ, a militibus,
 qui hanc urbem obsidebant , diripientibus omnia,
 agrosq. vastantibus, parceretur. itemq. illud, vt cum
 bini e nostris, qui frumentatum iuerant, comprehensi
 essent sub vesperam ab exploratoribus, postridie ma-
 ne singulis donati aureis remitterentur.

RESIDENTIA. ALBAE. IULIAE
 in Transilvania.

IN ALBAE Iulia Residentia, quæ non dum
 ad Collegij formam redacta est, ipso licet Tran-
 silvania Principe magnopere exoptante, decem e no-
 stris ita inter se diuisa habent munera, vt sacerdo-
 tes duo in Illustrissimo Principe, exq. eius cohorte
 pueris nobilibus instituendis operam ponant, reliqui
 in

in scholis publicisq. concionibus : et nunc
 haud paulo commodius, quod tradita nobis ad
 na templo, compendium factum est itineris ab
 quod erat sane longulum, & via hieme lutulent
 ut de Principe dicamus aliquid. Agit is (hoc
 no superiore scriptum est, videlicet octogesimo
 annum etati, quartumdecimum. adestq. adole
 lo non modestia solum & forma Principe dign
 ita alta indoles animi & pietatis, ut ab his iact
 ritæ fundamentis spes haud dubia sit, firmis
 Catholicæ religionis propugnaculum in his reg
 bus excitatum iri, ita præterea amat quoscumq.
 mines nostri ordinis, ut nihil eorum consuetudin
 fiteatur sibi esse vtilius, nihil eorum aspectu
 dius. Ex quo fit, ut nec consiliarij eius ac pro
 qui sunt hæresi infecti, eum conentur a nobis
 re, quem vident & procedentem in litterarum
 dijs, & in religione constantem: nec vero etiam
 obitum Stephani Regis (quod crebris tamen
 sermonibus) aperte pugnent de nobis e Trans
 nia exterminandis. Nō ab re opinor fuerit hoc
 quo degustetur aliquid de pietate adolescentis,
 bere particulam litterarum, quas ad consolam
 Prepositi Prouincialis rescripsit. quod fideliter
 ciam, ne vlllo quidem verbo mutato, addito, de
 ut de eius quoque elocutione iudiciū facere poss
 M A X I M A lætitiā, & voluptate persusus sum
 Etis litteris Reuerentiæ Vestræ: cognoui enim, pl
 perspexi Reuerentiæ Vestræ animū erga me ver
 zernum: cum me tam mihi necessarijs, ac salutarijs
 monitijs
 humani
 Est mihi
 erit, va
 patru, e
 cui me
 neruis e
 tam ven
 & conc
 Diuinan
 Reueren
 quem c
 tueor: b
 laborio
 dicula
 marens
 Quid ig
 vero no
 niciosus
 igitur,
 sed hon
 comite
 edoctu
 Hesioa
 ago Re
 Vicepr
 tribus
 adorna
 quam p
 plexus
 monitijs

monitis pro sua in me incredibili benevolentia &
 humanitate, adeo benevole ac humaniter monuerit.
 Est mihi quidem cordi Pater Reuerende, semperq.
 erit, vita singulari & diuino modo transacta, tam
 patru, quam patris, luminum meorum carissimorū:
 cui me conformare, fretus gratia diuina, omnibus
 nervis & viribus contendo, & contendam: nec id
 tam verbis promittere, quam re ipsa præstare volo,
 & conor: voluntati vero & conatui meo Maiestatē
 Diuinam confido adfuturam. Video equidem Pater
 Reuerende mihi longam restare viam: montis istius,
 quem conscendere debeo, asperitatem magnam in-
 tueor: branij huius mihi propositi, arduū, difficile et
 laboriosum certamen contemplor: multa mihi offen-
 dicula & impedimenta esse constituta, dolens &
 merens externis & internis oculis, circumspicio.
 Quid igitur? quo me vertam? an pedem referam? id
 vero non solum turpe, sed etiam perniciosū: nec per-
 niciosum modo, sed summopere exitiosum est. Pergā
 igitur, & cursum huius curriculi, difficilis quidem,
 sed honesti & utilis, auctore Deo, virtute duce, vita
 comite, currens percurram. Scio, ab ipsa Veritate
 edoctus, Regnū cælorum vim pati: non ignoro illud
 Hesiodi, Virtutem sudore & labore parari. Gratias
 ago Reuerentia Vestra, quod non solum mihi Patrē
 Viceprovincialem remisit, verum etiam alijs Pa-
 tribus meam Transiluaniam, vel me ipsum potius
 adornauerit. Reliquos vero, quos destinavit, quæso
 quam primum mittat: omnes enim ut hætenus com-
 plexus sum, ita semper complectar, & me Societati
 talem

talem præstare conabor, quales maiores meos contestat
 fuisse uideo: eamq. eo in numero habebō, quæ pietati
 & salutem meam: ea uigente & florente, ego tibi intin
 bo & florebo: ea (quod haud fiet umquam, quæ pios
 uita suppetet) cadente & ruente, regnum tibi fuisse
 & cader. Sciat (sincere dico) me Catholicam ueritas
 ta n religionem nō modo regno hoc, quod Diuinitati
 cepi munere, sed etiam uita ipsa habere carum igitur tibi
 Nec tanti hoc regnum temporale facio, ut & laus s
 æternum. Hæc ille, quæ profecto conueniunt, est, vim n
 spe, quam de eo conceperat inuictissimus Stephanus
 & cum supremis mandatis, quæ reperta sunt, adus Dec
 mento, quod sua scripsit manu: in quo extremum uir adm
 ad eum sermone sic loquitur: ipsius enim Regni, Reiq
 ba ponentur ribus, p

Ad te redeo carissime nepos, Princeps Te
 uania, Sigismunde Battori: tibiq. in primis Cla
 claudiopolitanum & Albense lego & com
 quæ Collegia pater tuus & ego fundauim
 prijs ex facultatibus nostris, sine cuiusquam
 Quæ ita tuearis & defendas, quatenus animi
 patriaq. cui præes, salus tibi cara est. Non des
 puto, Ariani, atque in primis Colosuarienses, q
 euersos uelint: fauebunt ijs Senatores tui omne
 Calvinista, aut Lutheriani: nec deerunt oppo
 tati iuuenes, aut aulici, personæ hæreticæ: par
 retici: qui tibi adulates, procaciter in eos in
 tur, animum tuum transuersum rapiant. Sed, q
 es, facile omnibus simul resistes sola constantia
 uore, zeloq. pietatis, magis magisq. pro bono
 con

contestata. *O* utinam potuissē uel in hoc solū meā in
 pietati satisfacere, ut si non omnes, saltem paucos
 tibi intimos consiliarios, & cubicularios Catholicos
 & pios dare potuissē: tibi ornamento, mihi securi-
 tati fuissent. Sed ea ibi est temporis & morum per-
 uersitas, ut omnes declinauerint, varijsq; hæresibus
 imbuti, Atheismum plerique spirent: quo difficilior
 igitur tibi restat concertatio, eo maius tibi præmium
 & laus sempiterna. Nec plura. quod, ut verisimile
 est, vim morbi sustinere non potuit. Obijt autem Ste-
 phanus Primus Polonorum Rex Inuictissimus pridie
 Idus Decembres, anno huius sæculi octogesimo sexto:
 vir admodum rari exempli, qui in amplificatione Re-
 gni, Reiq; publicæ Christianæ, immortalibus editis ope-
 ribus, præmaturam mortem æterna nominis sui me-
 moria pensabit. Pestis hac in vrbe uiguit anno supe-
 riore, quæ quattuor abstulit e nostris: reliquos, erran-
 tes licet ac profugi magna premerentur inopia, &
 adiuuandis languentibus, in summum periculum se co-
 mitterent, reliquit intactos. Deo nimirum prou-
 dente, ut eorum corporibus pestilientia parceret, qui
 multorum animas a dæmonis faucibus eripuerunt.
 Ceterum in ea dispersione, et postea in obeunda Pro-
 uincia ipso cum Principe, partim etiam in vrbe, hæc
 ad Dei gloriam gesta sunt. Baptizati pueri nonnulli:
 undetriginta homines commutati sunt toti: quindecim
 depulso religionis errore, quattuordecim expun-
 ctis omnibus confessione peccatis. centum & eo am-
 plius, cū Principe, ter anno publice, communicarunt.
 Parua hæc uidebuntur fortassis, sed non parua erunt

N. compi-

cōputantibus Catholicorū magnam in his regionibus potuisset p
 paucitatem, maximamq. eorum multitudinem. Quis est labor
 Ario Caluinoq. insanientes, horum animos horum animus ac
 diuturna consuetudine & liberiore viuendi licetabilis p
 infatuarunt. Ita, quantulūcumque recentis Diuini
 tum est in hac silua, illud fere omne natū debant pu
 interficit.

RESIDENTIA. VARADINE

VARADINI tres e nostris primo pro oppre
 peste pugnarunt: cum Caluini amnis quidem f
 do. De utroque breuiter. Duo primum peste diuino illi ac
 runt. Vnus igitur, qui superstes fuit, desititum lissimum
 fidij, cum omnem circum circa regionem perbi hor
 occupasset, viuos erudiendo, agrotos visitando animo
 tuas concedendo sepultura, expleuit munerat vitam sil
 etiam si (quæ laborum merces erat amplissim ritorum
 & fama ab aduersarijs in concione maledictio zoris bel
 ta insidijs vbiicumque peteretur. Sed ex his om impie in
 liberavit eum Dominus. Hæc de primo anno. omnes a
 enim, redintegrato nostrorum numero, multo lis prop
 rem experti sumus hominum rabiem, quam anniuer
 stem. desitit enim hæc aliquando, & vnum pa celeb
 at illa semper sui similis, furiarum incitata culcata
 nunc tandem constituerat quasi vltima exper set, Præ
 que audaciam sumentes a Catholicæ odio pulc stimulis
 dinis, bis terue vsque eo progressi sunt, vt nisi h & pro
 fuisset vnum, quod incensum furorem non conuers
 stro extinxerunt sanguine, haud videam quo Quo ist
 quos

potuisset procedere. breue hoc faciam. nam etsi sua-
 reus est laborum prateritorum memoria: horret tamē
 animus ac refugit, ea pluribus dicere, quā illorū exe-
 crabilis perpetravit impudētia, contemptione Numi
 nis Diuini. Efferebatur mortuus ritu Catholico. proce-
 debant pueri e nostris scholis, Crucem de more prae-
 rentes. eius speciem non tulit furiata mente Caluini-
 starum scholae magister: arreptum de via lutum in sa-
 cro sanctam conijciens imaginem, eam totam lutulen-
 tus aspersit. nec defuit ultio. paulo enim post mortife-
 ro oppressus morbo, & extinctus est. Scelerum hoc
 quidem facinus & nefarium: vnde enim tantum ca-
 de illi ac labi, audacia? sed quod sequitur longe crude-
 lissimum, tateerrimumq. Ambrosius Deereschius, su-
 perbi homo ingenij immoderataq. lingua, ita aliena-
 to animo a vera religione, vt eam nisi hinc depellat,
 vitam sibi acerbam putet: vt est in concitandis impe-
 ritorum animis improbe exercitatus: feria sexta ma-
 joris hebdomadae pro suggesto, ita scelerate atque
 impie in Catholicorum pietatem debacchatus est, vt
 omnes ad immane facinus impulerit. hoc erat furia-
 lis propositum orationis, vt ipso die Paschae, quo die
 anniuersaria ab Catholicis supplicatio, sollemni pom-
 pa celebratur, sanctissimam Crucifixi imaginem con-
 culcatam pedibus confringerent. hoc nisi effectum es-
 set, Praetorem urbis Diris deuouebat: hunc admotis
 stimulis incitabat, esse videlicet portas obserandas,
 & prohibendos egressu qui Crucem esserent. Tum
 conuersus ad milites, qui eum complures audiebant.
 Quo istis, inquit, gladijs accingimini? Quare vobis ab

N 2 vrbe

vrbe stipendium? vos ne hoc tam honorato
 digni nomine, nisi e vestro numero existat
 bore, vt hanc gloriam praeipiens ceteris, et
 aratoris manu (Catholicum intelligebat) illu-
 gestabit imaginem: atque in frustra diffringat
 que tandem feretis, vt quotannis prater vestros
 los atque ora securi incedentes, rustici de
 inermes de armatis, imbelles de foribus tri-
 Ite alacres ad rem tum minime difficilem, tum
 me gloriosam. Flexit ea oratio auditores
 inclinantes: quasiq. oleum esset camino additum
 sociavit ciues cum militibus: inter quos, confu-
 contra Crucifixi imaginem, conuenit quid
 esset. Triduo post, antequam illucesceret
 schæ, catafracti equites ducenti cum peditibus
 nullis clam vrbe egressi, in ijs se lateribus via-
 ram non ignorabant supplicationem, quam
 me locant. Procedit interea ipso diluculo longi-
 ne cum cereis facibus, quæ Solem prouocabant
 me supplicum agmen, laudesq. Deo victori
 lutis auctori modulate concinentium. resonantibus
 tis vocibus valles, & repercussæ, cætum uentum
 cantumq. augebant: qui tamen subito dispersi
 & conuersus in luctum. in medias enim delapsi
 dias, interclusi equitum alis, & peditum armis
 prius cogitarunt quid ageretur, quam uideretur
 actum esset. itaque paucis diffugientibus, caesi
 pluribus, spoliatis nonnullis, atque adeo multis
 cumque dimissis, in sacrosanctam imaginem, et
 ri manibus auulsam profudere odium uetus in
 scopi. lib

mas namque comminutam particulas, prouoluerunt
 in luto. postridie eius diei in nostrum templum cōuer-
 sus impetus, saxa facesq. minitantium: nec deerant ex
 amicis qui suaderēt fugam. sed nostri Diuini se clypeo
 auxilij protegi intelligebant. itaque factum est ut me-
 tu Catholicorum, aut Dei potius instinctu tumor ille
 desederit. neque enim deseruit Christus sua causa labo-
 rantes: & in his etiam tenebris suum nomē illustrat.
 Petrus quidem Berechsius, procax lingua, & Cal-
 uinistarum miscere cœtus (quorum ipse caput erat,
 insigniter doctus) spiritū effudit: sed eum in ipso mor-
 tis articulo, sera ne an seria, hæc subiit pœnitentia,
 quod tamdiu veritatem, quam Iesuitæ docebant, op-
 pugnavit. Neque nihil valuit inimici testi-
 monium. Quingentorum confessiones audita.

MISSIO. GEDANENSIS. ET
 Leopoliensis cum excursionibus.

GEDANI Sacerdos cum socio pagum vñū
 instituit, ad Ecclesiæ gremium redeuntē, quod
 et præstitum in vrbe cum hominibus omnino tribus:
 tam altas radices egit impietas. Virginum cœnobium
 in vrbe vnum, alterum tertio distans milliario, reuo-
 catum ad custodiam seuerioris discipline. Vir quidā,
 qui, religionem exuerat, nostrorum ope reuersus ad
 religiosæ familiæ habitum, quem mutarat. Et quoniā
 compertum est, lectionem quamcumque esse magno
 incitamento animorū, impensa Ladislauensis Epi-
 scopi, libelli de rebus pijs comparati admodum mul-

ti, & inter hos homines vtiliter distribuiti. ad patib
Deus vt his veluti seminibus fructus, & in
votis res ipsa respondeat. nec dolo

LEOPOLI, si nostrorum numerum summo
duo tantum sacerdotes cum fratre, in vrbe
suburbanis locis (quæ duodecim lustrata
more occupantur: ita amplum reperies lucum
marum, vt omnium superarit expectationem
auctor erat operis Deus, idem etiam fuit ad
citati admirabiliter agricolæ ad Dei cultum
buit illis exemplum Amistes summus, qui
cionatore suo, ac Pœnitentiaro de totius
minibus voluit confiteri: hos secuti alij, vt
dicam de paganis vrbansq. supra numerum
dringentorū fere viginti, atque ex his duo
ne, demonum terriculis soluti. Dederūt man
Ecclesia pugnabant vnde viginti. alij deinde
a Ruthenis, octodecim. Moscha mulier vna
que vnus, qui inuri sibi permiserat a Turci
cistonis notam. Mulier quædam, quæ ante re
fuerat professa vitam, ab incestis nuptijs ad
Cenobium redijt, votumq. castitatis. Multorum
tincta odia, in magnū alioquin incendium ex
xenodochia duo, ad quæ nostri frequenter ad
uerioribus constricta legibus, Archiepiscopi
Senatuq. probantibus: hoc, vt speratur utilius
diutius fuit in hoc opere ad exitum perducen
borandum. Simili successu consultum publicis
dijs, morteq. multandis: abolita est enim per
consuetudo, quæ receptum erat, ut qui trab

ad patibulum, multo prius obruti uino, ciboq. onustis
 et imminentium redderentur malorum immemores,
 nec dolorem persentiscerent. Doctrina Christiana in
 summo urbis templo, uicinisq. pagis suos progressus
 facit. haeretici Leopolienses, non ualde probris, crimi-
 nibusue nostros infectantur: uerentes potius ne eorū
 detegatur imperitia, ab omni prorsus congressione
 refugiunt. accedente Gubernatoris auctoritate, &
 Rectoris scholae erga nos beneuolentia, qui omnibus
 nostrorum muneribus & conatibus ex animo fauēt.
 ex Leopolitana porro Residencia, quantum nostrorū
 paucitas pattebatur, excursū in tredecim quattuor-
 decim oppida, Dominorum rogatu, magno cum ipso-
 rum, tum etiam oppidanorū fructu: e Dominis enim
 nonnemo rectam fidem amplexus: alij meliorem
 uitam cum uxoribus familiaq. ingressi: in oppidis
 deinde ipsis res Catholica, aut restituta integre, aut
 firmiter constituta. excitati namque sacerdotes ad
 suum munus diligentius obeundum: parochis uero in-
 uigilandi suorum saluti uel incussa uoluntas, uel de-
 monstrata necessitas aliquid etiam perfectum in ijs,
 qui aut non agnoscebant Ecclesiam, aut deseruerāt.
 Ergo, ut summatim dicatur: uniuersae delicta uitae cō-
 fessione patefecerunt homines trecenti uiginti quin-
 que, atque ex his multi nobiles, oborta est lux ueri-
 tatis Iudaeo uni, duobus Moschis, haeticis quattuor-
 decim, Ruthenis tribus & uiginti, ac ne plura, cōm-
 pluribus sublati peccatorum illecebris, per magna
 est facta in omnibus illis locis uitae morumq. muta-
 tio. Quod si non ita fuisset exiguus nostrorū numerus

N 4 susceptae

susceptæ fuissent excursiones plures ad eos, *re-*
tebant, & cum Dei benignitate, multa in Ru-
teriore oppida, quæ abiecta nunc sunt, ad
pietatis erecta. sed nec spes deserit animos, &
cupiditas magis accendit. Nunc, antequam
ab excursionibus, dicendum uidetur in hoc
restat aliud, & paucis deinde additis, Polo-
cludenda. Droobicium oppidum in Russia est,
ab vno e nostris sacerdotibus, & reducti ad
licam fidem hæretici septemdecim, homines
inter hos mulier quædam clarissima, non sine
rata agnitione Diuina voluntatis: ad Ecclesia-
munionem Rutheni quinque: soluti noxis,
omni vita contraxerant, omnino trecenti. In
incolis, qui ad hoc se se obrulerant, Societas
Eucharistiæ dicitur, eo quod eius honori ac-
rationi deseruiat, tanta cum hominum appro-
vt in eam fere ab omnibus nomina darentur.
hoc deinde oppido, cum quæ ad rem Catholicam
tinent, multa essent in eo rite ordinata, Diuina
perrexit. vbi posita opera in sanandis vulner-
quæ intulerat Luther & insolentia confitentis
enim restituti Ecclesiæ, et quattuordecim con-
tes, vniuersorum scelerum sunt labe purgati.
In eadem Russia profecti sunt non raro ad
nensis fundatricem Collegij, virilis omnino
minam, quæ quotidie addere quærit aliquid
cæ Republicæ. Et cupiebat quidem Cænobium
tuere virginum Diuino cultui mancipandum.
spe, vt earum a nostris susciperetur procuratio.

rum ubi nos sensit impediri auctoritate Constitutionum, ad extirpandas hereses ab omnibus locis ditioris suae animam appulit. Itaque, qua templis Catholicorum extruendis, ornandisq. qua exigendis Popis, qua Paræcijs (facta ei videlicet a Pontifice Maximo potestate) fundandis, qua ad eundis, alloquendis, excitandis, in utroque homine adiuuandis popularibus suis, ita se gerit, ut eorum maxima pars se ad pietatē, adiuuante nostrorum opera, conuerterit: et in horum numero ab heresi sex, a schismate sexaginta. Breuī idem futurum in reliquis speramus.

RESIDENTIA. IN. AVLA
Regia.

EX ijs, qui resident in Aula Regia hic fructus reportatus est. Tartarus vnus sollemni ritu baptizatus, Hæretici vndequadraginta, Rutheni schismatici triginta duo, Moschæ femina septem se ad Ecclesiam aggregarunt. Decem infames muliercula a tenebris lustrorum, viginti a concubinato emersæ. Generales confessiones exceptæ ad septuaginta supra trecentas. Nec defuerunt aliqua, in quibus vim Catholicæ religionis Deus admirabiliter affirmavit. Nam, ut emittā adolescentes duos in somnis admonitos ad peccata detegenda: puer detestabili morbo caducus, sanatus est, consecrata cera cum agni caelestis imagine ad collum appensa. quod idem beneficium in simili morbo simili curatione mulieres duæ se accepisse testantur. Sanctissimam Trinitatem infelix quædam mulier,
 & Bea-

& Beatissimam Virginem eiurauerat, ut mori-
 retur daemioni amasio, qui eam multi specie car-
 legerat: cui etiam ipsa se addixerat obirograto:
 to: sed detestata admonitu nostri sacerdotis can-
 cinus tam immane fuisset, in arcula nummaria
 auro se carbones reperisse confessa est. Alia qua-
 mulier fuit, quae cum se ad Pascha scelera facer-
 aperturam vouisset Deo, eoque ipso die votum non
 uisset, linguae usum penitus amisit. ad hanc euen-
 sacerdos, remque ipsam, uti erat, edoctus, populi ei
 cibis commendauit: ijs effectum, ut & lingua, &
 ma suis utraque vinculis solueretur. Hactenus
 Polonia.

P R O V I N C I A A V S T R I A

IN AVSTRIA Provincia
 stri priore anno ducendi quadragi-
 tres. In Viennensi Collegio quinquaginta
 ginta sex. In Olomucensi septem et quadraginta.
 In Gracensi quinquaginta. Brumae quadraginta
 Posteriore. In Viennensi sexaginta tres. In Olomucensi
 tringinta septem. In Gracensi sex et quadraginta.
 Brumae denique quinquaginta. Alij ab-
 lab orandum in vinea Domini missi. Cuncti omnes
 ducenti quinquaginta. Cesserunt e vita quatuor
 cesserunt in eorum locum vnus & quinquaginta